



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

# Türkiye’de Sivil Toplum – Kamu İşbirliklerine Yönelik Uygulamalar: Vaka Analizlerine Dayalı Bir Çalışma

**Yazar:**

Mert Altıntaş

**Yayına Hazırlayan:**

Türkiye çnc Sektör Vakfı

**Kasım 2015**

1

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hkmeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmemaktadır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

### İçindekiler

1. Giriş.....	3
1.1. Çalışmanın amacı.....	3
1.2. Arka plan ve kavramsal çerçeve .....	3
1.3. Yöntem .....	11
2. Çıktılar.....	14
2.1. Kurumsal belge ve düzenlemeler .....	14
2.2. Vaka analizleri.....	17
2.2.1. AB’ye Uyum, Danışma ve Yönlendirme İl Kurulları (UDYK) .....	17
2.2.2. Çorum’da vatandaş katılımı çalışmaları.....	22
2.2.3. Eskişehir Eşitlik Platformu (ESEP) .....	24
2.2.4. İçişleri Bakanlığı hibe destekleri .....	27
2.2.5. Beden eğitimi ders müfredatının düzenlenmesi .....	31
2.2.6. Mardin Acil Koordinasyon İl Kurulu .....	33
2.2.7. Otizm Eylem Planı hazırlık ve uygulama süreci.....	35
2.2.8. Trabzon’da Kadın Dostu Kent uygulamaları .....	37
3. Sonuç ve değerlendirmeler .....	40



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

### 1. Giriş

#### 1.1. Çalışmanın amacı

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) ve Yaşama Dair Vakıf (YADA) ortaklığında yürütölen “Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum – Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi”, sivil toplum örgütlerinin kurulması, faaliyet göstermesi ve mali kaynaklara ulaşabilmesi için daha iyi bir yasal çerçeve oluşturulmasını, siyasi süreçlerin tüm seviyelerine daha etkin sivil katılım sağlanmasını ve yerel sivil toplum örgütleri ve ağların sürdürülebilir gelişimine destek verilmesini amaçlamaktadır.<sup>1</sup>

Proje, 24 aylık uygulama dönemi sonunda sivil toplum - kamu işbirliklerinin kalıcı bir diyalog ortamında sürdürülebildiği ve sivil toplumun kararlara katılımında dikkate değeri artış göröldüğü bir noktaya ulaşmayı hedeflemiştir. Bu çerçevede yürütölen faaliyetler arasında Türkiye’de sivil toplum – kamu ilişkilerine/diyaloguna yönelik bir davranış ilkeleri belgesi üretmek ve sivil toplum – kamu işbirliklerinin durumunu mevcut örnekler üzerinden değerilendirmek de yer almaktadır.

Bu rapor, sözü edilen değerilendirme çalışmasının kavramsal çerçevesini, yöntem ve sonuçlarını sunmaktadır. Çalışma ile;

- Sivil toplum – kamu işbirliklerine yerel ve merkezi düzeyde bir dizi örnek vaka yoluyla daha yakından bakılması,
- İncelenen vakalar üzerinden mevcut işbirliği dinamiklerinin güçlü ve iyileştirmeye açık yönlerinin tespit edilmesi,
- Üretilen davranış ilkeleri belgesinin çizdiği çerçeveye ilave somut örneklerle dayanak sağlanması,
- Sivil toplum – kamu diyalogunun ve işbirliğinin güçlenmesine yönelik gelecek adımlara ilişkin değerilendirmelere katkıda bulunulması,

hedeflenmiştir.

#### 1.2. Arka plan ve kavramsal çerçeve

**Sivil toplum – kamu işbirliği;** *sivil toplum – kamu işbirliği ve sivil diyalog* gibi kavramlarla hemen hemen eşanlımlı kullanılan ve karar alıcılarla /politika yapıcılarla sivil toplum örgütleri arasında devamlılık arz eden yapısal iletişimi, STÖ’lerin gelişimini teşvik etmek ve/veya karar süreçlerine katılımlarını sağlamaya yönelik

<sup>1</sup> <http://www.siviltoplum-kamu.org/tr/proje-hakkinda/proje-ozeti>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

çabaları ve / veya bir hedefe yönelik ortak çalışmalarını kapsayan geniş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.<sup>2</sup>

Bu haliyle *işbirliği*, katılımın farklı düzeylerine karşılık gelen bir dizi kavramı kapsamakta ve bir anlamda **katılım** ile de eşanlamli kullanılmaktadır. Sivil toplum – kamu işbirliği ile vatandaş katılımını birbirinden ayırmak mümkün olmakla birlikte,<sup>3</sup> bu çalışmada işbirliği kavramını her ikisini de içerecek şekilde ele alınmış ve esasen **sivil toplum katılımı** perspektifi üzerinden ilenlenmiştir.

Sivil toplum katılımı, Avrupa’da (ve buna paralel olarak Türkiye’de) ağırlıklı olarak 2000’li yıllarda öne çıkmış olmakla birlikte, temelleri, yerel halkın ve seçilmişlerin haklarını güven altına alan ve *yetki devri ilkesini* ortaya koyan **Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’na (1988)**<sup>4</sup> uzanır. Bunu takip eden dönemde AB Komisyonu, 2001 yılında bir resmi rapor<sup>5</sup> yayımlayarak AB düzeyinde görüş alma ve diyalog kültürünün güçlendirilmesini ve kararların meşruiyetinin artırılmasını hedeflemiş, rapor doğrultusunda 2002 yılında danışma süreçlerine ilişkin **Komisyon ilkelerini ve asgari standartlarını** duyurmuştur. Benimsenen ilke ve standartlar;

- danışma sürecine ilişkin **anlaşılır belgeler** üretilmesine,
- tüm ilgili **paydaş gruplarının** danışma sürecine dahil edilmesine,
- katılımın sağlanması için **yeterli süre** tanınmasına,
- danışma sürecinin **sonuçlarının** yayımlanmasına,
- sürece ilişkin **geri bildirim** sağlanmasına,

vurgu yapmaktadır. AB’nin anayasası olarak da ifade edilen **Lizbon Antlaşması**,<sup>6</sup> AB düzeyinde politika ve yasa yapım süreçlerinde katılımcı yaklaşımın altını çizmektedir. Bundan daha kritik olarak, AB Parlamentosu sivil diyalogun geliştirilmesine ilişkin perspektifini 2009 yılında, **Lizbon Antlaşması Kapsamında Sivil Diyalogun Geliştirilmesi**<sup>7</sup> başlıklı resmi kararıyla ortaya koymuştur. Karar, danışma süreçlerinin önemini vurgulamakta, AB kurumlarının sivil toplum katılımı, danışma süreçlerinin yöntemi ve mali kaynaklarına ilişkin bağlayıcı yönergeler geliştirmelerini talep etmekte, vatandaş ve STÖ katılımı için yasal düzenlemeleri ve iyi uygulamaları gereği gibi kullanmaları için çağrı yapmaktadır. Buna ek olarak Avrupa Konseyi de sivil

<sup>2</sup> Divjak, T. *Sivil Topluma Yönelik Davranış İlkeleri Avrupa Birliği’nde Ve Dünyada Kamu Diyalogu/İlişkileri: Masa Başı Araştırmasının Bulguları*. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (2013). <http://www.siviltoplum-kamu.org/usfiles//files/yayinlar/Davranis-ilkeleri-Masabasi-Arastirmasi-Bulgulari.docx>

<sup>3</sup> a.g.e.

<sup>4</sup> European Charter of Local Self-Government: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/122.htm>  
Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı:  
[http://www.tbb.gov.tr/mevzuat/kanunlar/Avrupa\\_Yerel\\_Yonetimler\\_ozerklik\\_Sarti.pdf](http://www.tbb.gov.tr/mevzuat/kanunlar/Avrupa_Yerel_Yonetimler_ozerklik_Sarti.pdf)

<sup>5</sup> COM(2001) 428:  
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2001:0428:FIN:EN:PDF>:

<sup>6</sup> Lizbon Antlaşması: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0013:0046:EN:PDF>

<sup>7</sup> P6\_TA(2009)0007: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P6-TA-2009-0007+0+DOC+PDF+V0//EN>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

toplum katılımının etkin ve ayrımcılıktan uzak bir şekilde hayata geçirilmesi için bir dizi tavsiye kararı yayımlamıştır.<sup>8</sup>

Bu çalışmaya da altlık sağlayan önemli belgelerden biri, 2009 yılında Avrupa Konseyi Uluslararası STK’lar Konferansı’nın bir çıktısı olarak yayımlanan **Sivil Toplumun Karar Verme Süreçlerine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri** belgesidir.<sup>9</sup> Bağlayıcı olmamakla birlikte, belge AB’nin yetkili kişi ve kurumları ile sivil toplum örgütleri ve sivil aktivistler tarafından yaygın olarak referans alınmaktadır.

Belgenin amacı, *siyasal karar verme sürecinde sivil katılımı sağlamaya yönelik Avrupa düzeyinde bir dizi genel prensip, kılavuz ilke, araç ve mekanizmaları belirleyerek, STK’ların etkili olabileceği bir ortamın yaratılmasına katkıda bulunmaktır.* Belge, politika yapma süreçlerinin farklı aşamaları için farklı katılım düzeylerine yönelik olası STK katkılarını, kamunun sorumluluklarını ve kullanılabilir yöntem ve araçları açıklamaktadır.

Belgede katılım düzeyleri düşükten yükseğe doğru dörde, politika yapma süreci ise birbirine bir döngü halinde bağlı aşamalar halinde altıya ayrılmıştır. Politika yapma aşamalarının her birisi için her bir katılım düzeyine karşılık gelen yöntem ve araçlar ayrı ayrı açıklanmıştır. Ayrıca her politika yapma aşamasında sivil toplumun rolü ve katkıları ile kamunun sorumluluklarının çerçevesi çizilmiştir.

### Politika yapma

- Gündem oluşturma
- Politika taslağının hazırlanması
- Karar verme
- Uygulama
- İzleme
- Politikanın yeniden oluşturulması

### Katılım

- **Bilgi:** STK’ların bilgiye erişimi mümkün kılınır. Sürece müdahil olmaları veya etkileşime girmeleri beklenmez.
- **İstişare:** Girişimi ve ana fikri kamu tarafı ortaya koyar. STÖ’lerin görüşleri alınır.
- **Diyalog:** Her iki taraf da başlatabilir. Doğrudan politika yapma sürecine bağlı olmadan geniş kapsamlı olarak yürüyebileceği gibi, politikanın özünü belirlemeye ve mutabakata varmaya dönük ortak bir diyalog şeklinde de ilerleyebilir.
- **Ortaklık:** Politika yapma aşamalarının tümünde sorumluluk paylaşımıdır. En yoğun katılım şeklidir.

<sup>8</sup> Hartay, E. *Citizen Participation: Best Practices in the Western Balkans and the European Union*. Kosovar Civil Society Foundation (2011).

[http://www.kcsfoundation.org/repository/docs/03\\_03\\_2014\\_3974014\\_KCSF\\_2011\\_Best\\_practices\\_on\\_Citizen\\_Participation\\_in\\_WB\\_and\\_EU.pdf](http://www.kcsfoundation.org/repository/docs/03_03_2014_3974014_KCSF_2011_Best_practices_on_Citizen_Participation_in_WB_and_EU.pdf)

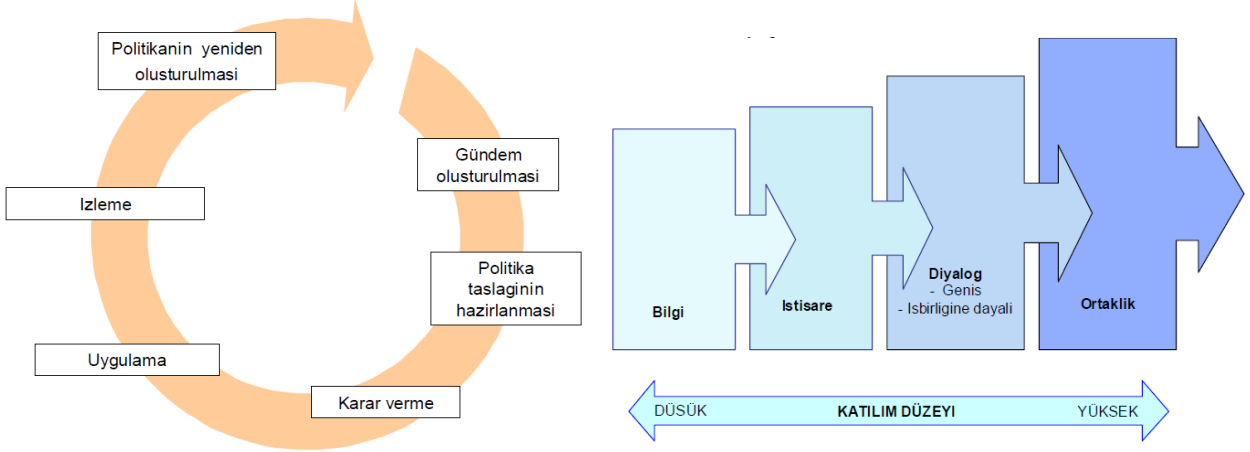
<sup>9</sup> Sivil Toplumun Karar Verme Süreçlerine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri:

<http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802eedda>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi



(Şekiller “Sivil Toplumun Karar Verme Süreçlerine Katılımıyla İlgili İyi Uygulama İlkeleri” belgesinden alınmıştır.)

Bunlara paralel olarak, AB ve Batı Balkanlar’da sivil toplum katılımının gelişimine yönelik politikaların ve yasal çerçevenin de yine 2000’li yıllarda güçlendiği gözlenmektedir. Sivil toplum – kamu işbirliğinde öncü kabul edilen Birleşik Krallık’taki dört ülkede, işbirliğinin çerçevesini çizen resmi belgeler (**sözleşmeler**) 1990’ların sonlarında yürürlüğe girmiş ve 2010 yılında güncellenmiştir. Sözleşme, katılımı devletin (ne zaman dahil olunacak, kimler dahil olacak, nasıl dahil olunacak) ve sivil toplumun (etkili dahil olma) taahhütlerini ortaya koymaktadır.<sup>10</sup> Ayrıca 2008 yılında yayımlanan **İstisare İçin Davranış İlkeleri** belgesi, yedi temel kriter üzerinden istisare standartlarını belirlemiştir:

### **Kriter 1 – İstisarenin zamanlaması**

Resmi istisare, politika sonuçlarını etkileyecek kapsamın olduğu bir aşamada yapılmalıdır.

### **Kriter 2 – İstisare uygulamalarının süresi**

Mümkün ve mantıklı olduğunda daha uzun zaman dilimleri de göz önüne alındığında istisareler normal olarak en az 12 hafta sürmelidir.

### **Kriter 3 – Kapsamın ve etkinin açıklığı**

İstisare belgeleri; istisare süreci, önerilen şey, etkileyecek kapsam ve önerilen tahmini maliyetleri ve faydaları konusunda açık olmalıdır.

### **Kriter 4 – İstisare uygulamalarının erişilebilirliği**

<sup>10</sup> Divjak (2013)



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

*İstişare uygulamaları, uygulamanın ulaşmasının hedeflendiği kişilerin erişebilmesi ve bu kişileri açık bir şekilde hedef alması için tasarlanmalıdır.*

### **Kriter 5 – İstişarenin yükü**

*İstişare yükünün asgari düzeyde tutulması, istişarelerin etkili olması ve görüşüne başvuru alan kişilerin süreçle ilgili mutabakatlarının sağlanması için gereklidir.*

### **Kriter 6 – İstişare uygulamalarının yanıt verebilirliği**

*İstişare yanıtları dikkatle analiz edilmelidir ve katılımcılara istişareyi takiben net geri bildirim verilmelidir.*

### **Kriter 7 – İstişare kapasitesi**

*İstişareyi yürüten yetkililer, etkili bir istişare uygulamasının nasıl yürütüleceği konusunda bir rehber aramalıdır ve tecrübelerini paylaşmalıdır.<sup>11</sup>*

Benzer şekilde Hırvatistan, mevzuat yapım süreçlerinde istişare süreçlerini açıklayan resmi bir davranış ilkeleri belgesini 2009 yılında yayımlamıştır. Belgede istişare süreçlerinin standartları ve ölçüleri şu şekilde sıralanmıştır:

1. Kanunların ve diğer mevzuat ve düzenlemelerin yasalaşmasına ilişkin planlama hakkında bilgilendirmenin vakitlice yapılması
2. İstişare sürecine erişimin sağlanması ve sürecin içeriğinin açık ve anlaşılır olması
3. İnternet üzerinden veya diğer yollarla yürütülen istişareler için zaman sınırı konulması
4. Yürütülen istişarenin etkilerine/sonuçlarına ilişkin geri bildirim sağlanması
5. İstişare standart ve ölçülerinin kamu kurumlarındaki uygulamalarının birbiriyle uyumlu hale getirilmesi<sup>12</sup>

<sup>11</sup> Code of Practice for Consultation:

[https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment\\_data/file/100807/file47158.pdf](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/100807/file47158.pdf) (Türkçe çevirisi *Divjak (2013)*’ten alınmıştır.)

<sup>12</sup> Code of Practice on Consultation with Interested Public in Procedures of Adopting Laws, Other Regulations and Acts:

<https://udruga.gov.hr/UserDocImages/UserFiles/File/code%20of%20practice%20on%20consultation-croatia.pdf> (Türkçe çevirisi yazar tarafından yapılmıştır.)



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Görüleceği üzere, yukarıda örneklenen düzenlemeler, AB Komisyonu’nun benimsediği ilkeler ve asgari standartlarla hemen tamamen uyumludur. Düzenlemeler sadece resmi belgelerle sınırlı olmayıp, yeni kurumsal yapıların oluşturulmasını ve/ veya mevcut kurumsal yapıların iyileştirilmesini / uyumlu hale getirilmesini de kapsamaktadır.<sup>13</sup>

Çok yakın bir çerçeve, 2011 yılında kurulmuş olan **Açık Yönetim Ortaklığı**<sup>14</sup> tarafından ortaya konulmuştur. Üye ülkelerin hesap verebilir, açık ve şeffaf bir devlet yapısı oluşturmaya yönelik taahhütlerini içeren eylem planlarını geliştirmeleri aşamasında uymaları beklenen istişare esasları yedi maddeden oluşmaktadır:

- 1. Süreç ve takvimin ulaşılabilirliği:** Ülkeler, halka danışma sürecine ve takvimine ilişkin ayrıntıları istişare süreci öncesinde (en azından çevrimiçi olarak) ulaşılabilir kılmalıdır.
- 2. Uygun ve yeterli bildirim:** Ülkeler, vatandaşların istişare sürecine katılma fırsatından yararlanabilmelerini sağlayacak şekilde yeterince önceden bildirimde bulunmalıdır.
- 3. Farkındalık yaratma:** Ülkeler istişare sürecine halkın katılımını artıracak farkındalık yaratma faaliyetlerini yürütmek durumundadır.
- 4. İletişim kanallarının çeşitlendirilmesi:** Ülkeler, vatandaşların istişare sürecine katılma fırsatından yararlanabilmelerini sağlayacak farklı iletişim yollarını –çevrimiçi iletişim ve yüz yüze toplantılar da dahil olmak üzere- kullanmalıdır.
- 5. Yaygın istişare:** Ülkeler, sivil toplum ve özel sektör de dahil olmak üzere, tüm kesimleri kapsayacak bir istişare yürütmeli ve farklı görüşlere ulaşmaya çalışmalıdır.
- 6. Belgeleme ve geri bildirim:** Ülkeler, istişare sürecinin ve alınan tüm görüşlerin bir özetini hazırlamalı ve çevrimiçi olarak yayımlamalıdır.
- 7. Uygulama boyunca istişare:** Ülkeler, AYO’nun uygulanmasına ilişkin olarak çok taraflı istişareye imkan verecek bir forum oluşturmalıdır – bu, mevcut veya yeni kurulacak bir yapı olabilir.

**Türkiye’de** sivil toplum – kamu işbirliğinin AB’ye üyelik süreciyle beraber daha yoğun olarak tartışılmaya başlandığı ve uygulamaya dönük girişimlerin ve düzenlemelerin arttığı görülmektedir. Ulusal düzeyde yasa

<sup>13</sup> Divjak (2013), AB ve dünyadan 14 farklı örneği kapsamlı olarak ele almaktadır.

Macaristan, Bosna Hersek, Hırvatistan ve Sırbistan örneklerinin ayrıntılı incelemesi için bkz: Hartay, E., Hadzi-Miceva Evans, K. *Models for Cooperation and Participation on a Local Level: A Comparative Overview*. Macedonian Center for International Cooperation (2011).

[http://ecnl.org/dindocuments/377\\_Models%20for%20local%20cooperation%20ENG.pdf](http://ecnl.org/dindocuments/377_Models%20for%20local%20cooperation%20ENG.pdf)

<sup>14</sup> Open Government Initiative: <http://www.opengovpartnership.org/>





Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

yapım süreçlerine katılım, 2006 yılında yürürlüğe giren **Mevzuat Hazırlama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik**<sup>15</sup> ile düzenlenmiştir. Yönetmelik, mahalli idarelerden sivil toplum kuruluşlarına kadar geniş bir *sivil toplum* tanımı yapmakta ve bunları, görüşlerinden faydalanılacak taraflar olarak sınırlı ve bağlayıcı olmayan bir katılım çerçevesine sıkıştırdığı görülmektedir. Ayrıca yönetmelik, bu kuruluşların görüşlerini 30 gün içinde bildirmelerini gerekli kılmaktadır ki bu hem süre olarak görece yetersizdir hem de görüş vermeyi zorunluluk haline getirmiş olması nedeniyle katılıma ilişkin özgürlük alanını daraltır niteliktedir.<sup>16</sup> Yasama sürecinin TBMM’deki aşamasında ise sivil toplum katılımı İhtisas Komisyonları’nın çalışmalarına katılımı sınırlı olup, uygulamada komisyon başkanlarının inisiyatifine bırakılmış durumdadır.

**Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu**, kamu kurumlarının stratejik planlarını katılımcı olarak hazırlamalarına ilişkin bir düzenleme getirmektedir (madde 9).<sup>17</sup> **Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik** de stratejik planlama sürecinde sivil toplum kuruluşlarının katılımlarını sağlamayı ve katkılarını almayı gerekli kılmaktadır (madde 5).<sup>18</sup> Ancak katılımın ilkeleri, kriterleri, yöntem ve araçları gibi unsurlar tanımlanmış değildir.<sup>19</sup>

Mahalli düzeyde bakıldığında, **Belediye Kanunu**, belediyelerin stratejik planlarını yapma süreçlerinde sivil toplum kuruluşlarının görüşlerinin alınmasını zorunlu kılmaktadır (madde 41). Kanunun Kent Konseyleri’ne ilişkin 76. maddesi de konseylerin kuruluş amacını tanımlarken “saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkeleri”ne vurgu yapmakta, konseyde oluşturulan görüşlerin belediye meclisinde görüşülmesini mümkün kılmaktadır. Kent konseylerinin “ilgili sivil toplum örgütlerinin katılımıyla oluşacağı” kanunda düzenlenmekle birlikte, katılacak STÖ’lerin hangileri olacağına ilişkin takdir yetkisinin idareye bırakılması sorunlu bir noktadır.<sup>16</sup>

Türkiye’de sivil toplum – kamu ilişkilerini ve işbirliklerinin çerçevesini düzenleyen yukarıda sayılanlara benzer bir politika belgesi veya yasal düzenleme söz konusu değildir.<sup>20</sup> Ancak bu yönde girişimler mevcuttur. Bunlardan ilki, 2005-2006 döneminde AB destekli olarak gerçekleştirilen Sivil Toplum – Kamu İşbirliği Projesi’dir (SKIP). Proje çerçevesinde sivil toplum – kamu işbirliklerinin çerçevesini çizmek üzere bir davranış ilkeleri belgesi taslağı oluşturulmuştur. Ancak belgenin Başbakanlık’a sunulması ardından herhangi bir onay ya da görüş gelmemesi nedeniyle yürürlüğe girmemiştir.<sup>21</sup> Bunu takip eden ilk ciddi girişim,

<sup>15</sup> <http://www.mevzuat.gov.tr/MUHESaslari.aspx>

<sup>16</sup> Ayata, G., Karan, U. *Sivil Topluma Aktif Katılım: Uluslararası Standartlar, Ulusal Mevzuattaki Engeller, Öneriler*.

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (2014). [http://www.siviltoplum-kamu.org/usfiles/files/MevzuatRaporu\\_TR.pdf](http://www.siviltoplum-kamu.org/usfiles/files/MevzuatRaporu_TR.pdf)

<sup>17</sup> <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>

<sup>18</sup>

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10334&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=Kamu%20%C4%B0darelerinde%20Stratejik%20Planlamaya%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Usul%20ve%20Esaslar%20Hakk%C4%B1nda%20Y%C3%B6netmelik>

<sup>19</sup> *Sivil toplum İzleme Raporu 2013-2014*. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (2015).

<sup>20</sup> a.g.e.

<sup>21</sup> *Yerel İstisare Toplantısı – İstanbul*. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (2012). <http://www.siviltoplum-kamu.org/usfiles/files/yayinlar/istanbul-1-Kasim-2012-Yerel-istisare-Toplantisi.pdf>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

“Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum – Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında üretilen ve görüşe açılan **Türkiye’de Sivil Toplum – Kamu Diyalogu İçin Davranış İlkeleri** belgesidir.<sup>22</sup> Belge, sekiz temel ilke üzerine oturtulmuş, diyalogun standart ve ölçütleri beş amaç çerçevesinde şekillendirilmiştir:

### **İlkeler:**

- Meşruiyet
- Şeffaflık
- Hesap verebilirlik
- Eşitlik
- Çoğulculuk
- Bağımsızlık / Özerklik
- Karşılıklı saygı
- Cevap verebilirlik

### **Amaç ve Hedefler:**

1. Kamu kurumunun görev veya uzmanlık alanına göre düzenlemelerin, birincil ya da ikincil yasaların, stratejik planların, yönetmelik ya da kararnamelerin katılımcı ve kapsayıcı yasama süreçleri sonucunda oluşturulması.
2. Sınırlarının tarafların karşılıklı uzlaşması sonucunda çizildiği, sürdürülebilir sivil toplum-kamu işbirliğini mümkün kılan elverişli ortamın oluşturulması ve sivil toplum paydaşlarının bu alana özgürce ve engelsiz erişimlerinin sağlanması.
3. Şeffaf, hesap verebilir ve nitelikli kararların, karar alma ve uygulama süreçlerinin oluşturulması.
4. İşbirliği ilkelerinin, karar alma süreçlerinin ve uygulanan karar ve sunulan hizmetlerin gereksinimlere tatmin edici karşılıklar verebilen biçimde düzenlenmesi ve yönetilmesi.
5. Eşitlikçi ve adil bir toplumun oluşması.

Belgede amaç ve hedeflere ulaşmak için standart ve ölçütler, kamu kurumlarının sorumlulukları temelinde ortaya konmuştur. Belge henüz resmîyet kazanmamış olmakla birlikte, Türkiye’de sivil toplum – kamu işbirliğinin gelişim eksenini etkileme ve yön gösterme niteliğiyle önem taşımaktadır.

<sup>22</sup> <http://www.siviltoplum-kamu.org/gorusler>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

### 1.3. Yöntem

Çalışma metodolojisinin ana çerçevesi TÜSEV tarafından oluşturulmuş, danışmanın katkısıyla bazı revizyonlar yapılarak son haline getirilmiştir. Buna göre çalışma şu şekilde planlanmıştır:

- Sivil toplum – kamu işbirliğine yönelik kaynak belgelerin derlenmesi ve incelenmesi, saha çalışmasında ele alınacak örnek vakaların<sup>23</sup> tespiti ve görüşmeler için bir kriter/soru seti oluşturulmasını içeren masa başı çalışma
- Tespit edilen vakaların taraflarıyla yüz yüze ve telefon/internet üzerinden görüşmeler
- Raporlama

Masa başı çalışma iki ana bölümden oluşmuştur:

İlk bölüm, Türkiye’de kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin sivil toplum – kamu işbirliğine ilişkin mevcut uygulama ve düzenlemelerinin incelenmesine ayrılmıştır. Bunun için bakanlıkların ve büyükşehir belediyelerinin<sup>24</sup> stratejik planları gözden geçirilmiş, sivil toplumla daha yakın çalışan bakanlıkların hazırladıkları ulusal eylem planlarının bir kısmı ve yine bu bakanlıklarının çalışma usul ve esaslarını düzenleyen yönetmelik, yönerge gibi resmi belgelerin yine bir kısmı incelenmiştir. Ayrıca, başta TÜSEV’in ürettikleri olmak üzere, sivil toplum – kamu işbirliğine değinen rapor vb. belgeler toplanmış ve gözden geçirilmiştir.

İkinci bölümde, saha çalışmasında odaklanılacak örnek vakaların tespiti ve görüşmelerde kullanılacak kriter setinin oluşturulması birbirini paralel olarak yürütülmüştür. Kriter setinin oluşturulmasında, bir önceki bölümdeki kavramsal çerçeve içinde sunulan standart ve kriterler temel alınmıştır. İlk olarak taslak bir set oluşturularak TÜSEV’le paylaşılmış, yapılan ilave ve düzenlemeleri ardından kriterler soru cümlelerine dönüştürülerek sete son hali verilmiştir.

#### Kullanılan kriter/soru seti

- Katılım / işbirliği sürecini tanımlayan ve uygulamanın çerçevesini çizen yazılı bir taahhüt (protokol metni, yönerge, yönetmelik benzeri resmi düzenlemeler vb.) mevcut mu?
- Sivil toplum katılımı mümkün olan en erken aşamadan itibaren talep ediliyor mu? Eşit katılım yönünde çağrılar şeffaf biçimde yapılıyor mu?

<sup>23</sup> Çalışma kapsamında *örnek vaka* ifadesi, yaygın olarak kullanılan *iyi / en iyi örnek* kavramına karşılık olarak değil, sivil toplum – kamu işbirliği konusunda fikir verme potansiyeli olan vaka anlamında kullanılmıştır.

<sup>24</sup> Tüm belediyelerin planlarını incelemek mümkün olmadığından, görece kapsayıcı olmaları nedeniyle çalışmada büyükşehir belediyeleri dikkate alınmıştır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

- Kapsayıcı bir “sivil toplum” tanımı benimsenmiş mi?
- İlgili paydaşlar açık ve net olarak tanımlanmış mı?
- Hangi paydaşların uygun/ilgili olduğuna yönelik ölçütler belirlenmiş mi? Varsa bu ölçütler sivil toplumun da katkısı alınarak mı belirlenmiş?
- Yetersiz temsil edilen ve dezavantajlı grupların katılımı sağlanıp teşvik ediliyor mu?
- Ele alınacak konuların/başlıkların içeriği ve kapsamı paydaşlara önceden açıklanıyor mu?
- Sağlanan katılımın sonuca ne düzeyde etki edeceği paydaşlara önceden açıklanıyor mu?
- İlgili bilgi ve belgeler paydaşlarla açık ve erişilebilir olarak sunuluyor mu?
- Belgeler (özellikle ileri derecede teknik, hukuki, vb. bir içeriğe ve dile sahip olanlar) sunulurken, paydaşların yeterli düzeyde anlamalarını/kavramalarını sağlayacak basitleştirilmiş özetler de veriliyor mu?
- Paydaşların erişim imkanlarına paralel olarak farklı iletişim kanalları kullanılıyor mu? Kamu kurumları ve STK’ların veri paylaşımını kolaylaştıracak platformlar var mı?
- STK’larla işbirliğinin yürütülmesi aşamaları için, önceden belirlenmiş bir zaman çizelgesi var mı?
- Zaman planlaması, katılımın düşük düzeyde olması muhtemel dönemleri (yaz dönemi, resmi tatiller, seçim dönemleri, vb.) dışarıda bırakıyor mu?
- Farklı katılım yöntemleri, konuya ve paydaşlara uygun şekilde seçiliyor ve çeşitlendiriliyor mu?
- Sürecin gerektiği gibi uygulanması için yeterli bütçe ve uygun nitelik ve sayıda personel tahsis edilmiş mi?
- Paydaşların katılımlarının beklendiğine dair etkin bilgilendirme yapılıyor mu?
- Paydaşların gerekli hazırlığı yapabilmeleri için yeterli süre tanınıyor mu?
- Katılım sürecine ve ele alınan konuya ilişkin olarak, sürece ve konuya hakim en az bir irtibat kişinin iletişim bilgileri paylaşılıyor mu? STK’ların politika yapma ve karar alma süreçlerine katılımlarını koordine edecek, izleyecek veya özendirecek bir kurum/birim/personel var mı?
- Verilen görüş ve katkının kayıt altına alındığına dair bilgi vakitlice paylaşılıyor mu?
- Sürecin tamamlanmasını takiben, toplanan görüş ve katkılar açıklanıyor mu (gizlilik gerektiren konular/durumlar hariç)?
- Kamu kurumlarından aldıkları geri bildirimlere dair anlamlı dönüşler yapılıyor mu? Bu dönüşlerde STK’ların önerilerinin neden değerlendirildiği veya değerlendirilmediği açıklanıyor mu?
- Çalışma grupları, komiteler vb. söz konusu ise, bunların işlevi, kompozisyonu, çalışma ve karar alma usul ve esasları açık ve bağlayıcı hale getirilmiş mi? Bu bilgiler erişilebilir halde mi?
- Çalışma gruplarında / komitelerde, kararlara etki edebilecek şekilde adil bir sivil toplum temsiliyeti gözetiliyor mu?
- Toplantı tarihleri yeterli hazırlığa izin verecek şekilde önceden duyuruluyor mu?



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Toplantı tutanakları/kararları, toplantı ardından paylaşılıyor mu?
- Devlet memurları için, karar alma süreçlerindeki STK katılımıyla ilgili bilgilendirici programlar/eğitimler var mı?
- Kurumlar, sivil katılımı kurum kültürlerinin parçası yapma konusunda ne derecede başarılılar?
- Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşlarının gereksinimlerini saptamak üzere düzenli olarak araştırma ve değerlendirme çalışmaları yürütüyor mu?

Bu setteki tüm soruların ele alınan her vaka için uygulanabilir olmama olasılığı dikkate alınmış, bununla birlikte farklı vakaları değerlendirmeye izin verecek bir kapsam ve çeşitlilik yakalamaya gayret edilmiştir.

Vakaların seçimi için öncelikle bazı temel kriterler belirlenmiştir:

- Seçilen vakanın mümkün olduğunca güncellik arz etmesi için devam eden ya da üç yıldan daha geriye gitmeyen vakalar dikkate alınmıştır.
- Sivil toplum tarafını oluşturan paydaş(lar)ın mümkün olduğunca hak temelli alanlarla ilişkili olması gözetilmiştir.
- Kamu tarafındaki paydaş(lar)ın merkezi yönetimden olduğu vakaların yanında, yerel yönetimden olduğu vakalara da yer verilmiştir.
- Daha önce raporlanmış, yaygın olarak bilinen ve iyi örnek olarak tanınan vakalar yerine, daha az bilinen ve yakından bakılmasında fayda görülen vakalara odaklanılmıştır. Çanakkale, Nilüfer, Alanya, Diyarbakır ve Batman Belediyeleri gibi katılımcı belediyeçilik yaklaşımını benimseyen ve uygulamalarıyla öne çıkan örneklere<sup>25</sup>, hali hazırda kabul görmüş başarılı örnekler olmaları nedeniyle, bu çalışmada yer verilmemiştir.

Sivil toplum ve kamu alanından çalışmanın konusuna hakim paydaşların önerileri doğrultusunda farklı örnek vakalar değerlendirilmiş ve bunların içinden sekiz tanesi çalışma kapsamına alınmıştır:

Çalışma kapsamına alınan örnek vakalar:

Örnek Vaka	Çalışmaya katılan paydaşlar
AB’ye Uyum, Danışma ve Yönlendirme İl Kurulları (UDYK)	- AB Bakanlığı - Trabzon İl Planlama Koordinasyon Müdürlüğü (Trabzon UDYK) - İstanbul Valiliği Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler

<sup>25</sup> Sivil Toplum Kuruluşları ile Kamu Sektörü İlişkileri Sorunlar-Beklentiler. Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (2013).

[http://www.siviltoplum-kamu.org/usrfiles/files/Ortakliklar\\_Belgesi.pdf](http://www.siviltoplum-kamu.org/usrfiles/files/Ortakliklar_Belgesi.pdf)



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

	Bürosu (İstanbul UDYK) - Manisa Valiliği AB ve Projeler Koordinasyon Merkezi (Manisa UDYK) - İzmir Valiliği Dış İlişkiler ve AB Merkezi (İzmir UDYK) - Antalya Valiliği AB ve Dış İlişkiler Bürosu (Antalya UDYK)
Çorum’da vatandaş katılımı çalışmaları	- Çorum Belediyesi
Eskişehir Eşitlik Platformu (ESEP) (toplumsal cinsiyet eşitliği)	- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi - ESEP bileşenleri
İçişleri Bakanlığı hibe destekleri	- Dernekler Dairesi Başkanlığı
Beden eğitimi dersi müfredatının düzenlenmesi	- Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Geliştirme Projeler Dairesi - Aktif Yaşam Derneği - British Council
Mardin Acil Koordinasyon İl Kurulu (kadına yönelik şiddetle mücadele)	- KAMER Vakfı Mardin Şubesi - Artuklu Aile ve Sosyal Politikalar İlçe Müdürlüğü
Otizm Eylem Planı hazırlık ve uygulama süreci	- Otizm Dernekleri Federasyonu - Otistik Çocukları Koruma ve Yönlendirme Derneği
Trabzon’da Kadın Dostu Kent uygulamaları	- Trabzon KDK Koordinatörlüğü - Ortahisar Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi - Trabzon Yaşam Kadın Merkezi Derneği - Trabzon Valiliği Eşitlik Birimi - Ortahisar Belediyesi Eşitlik Birimi

Vaka görüşmeleri Çorum, Trabzon, Mardin, İstanbul ve Ankara’da yüz yüze yapılmış, diğer illerdeki görüşmeler telefon veya internet üzerinden gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, yukarıda sunulan kriter/soru seti esas alınarak yarı yapılandırılmış mülakatlar şeklinde yürütülmüştür.

## 2. Çıktılar

### 2.1. Kurumsal belge ve düzenlemeler

Önceki bölümlerde söz edildiği gibi, stratejik planlama süreçlerinde katılımcı bir yaklaşım kullanmak kamu kurumları ve yerel yöntemler için yasal bir yükümlülüktür. Kurumlara ait incelenen güncel stratejik plan

14

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

belgeleri, hem bakanlıkların hem de belediyelerin sivil toplum örgütlerini ve ilgili diğer aktörleri dahil ettikleri katılım süreçlerini ağırlıklı olarak anketler ve çalıştaylar yoluyla yürüttüklerini göstermektedir.

Örneğin **AB Bakanlığı**, 2013-2017 dönemine ait Stratejik Plan’ını geliştirme sürecinde dış paydaşların katılımı için 130 kişinin katıldığı tam günlük bir Paydaş Görüşleri Ortak Akıl Toplantısı gerçekleştirmiş, ayrıca %70’ini kamu kurumu çalışanlarının %30’unu ise sivil toplum kuruluşları, özel sektör kuruluşları ve diğer kuruluşların oluşturduğu 204 kişilik bir gruba yönelik anket uygulaması gerçekleştirmiştir.<sup>26</sup>

Benzer şekilde **Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı**, 2013-2017 dönemine ait Stratejik Plan’ını geliştirirken 21 ilde 23 dış paydaş toplantısı yapmış, bu toplantılara *Bakanlıkla ortak faaliyet ve projeler yürüten organizasyonlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, Bakanlık hedef kitlesi ve diğer ilgililerden* 875 temsilci katılmıştır. Buna paralel olarak bir de anket çalışması yürütmüş ve 755 katılımcının kişisel görüş ve değerlendirmelerini almıştır. İlaveten Bakanlık çalışanlarına yönelik ayrı bir anket daha uygulamıştır.<sup>27</sup>

Diğer yandan, örneğin **Maliye Bakanlığı**, 2013-2017 dönemine ait Stratejik Plan belgesinde, plan geliştirme sürecinde gerçekleştirdiği arama konferansına *bazı sivil toplum kuruluşlarının* da katıldığını ifade etmekle yetinmiştir.<sup>28</sup>

Katılım süreçlerinden elde edilen bilgilerin neler olduğuna ve planın içeriğine ne şekilde yansıdığına birçok planda ya hiç değinilmemiş ya da oldukça yüzeysel geçilmiştir.

Yerel yönetim örnekleri arasında **Hatay Büyükşehir Belediyesi**, 2015-2019 Stratejik Planı’nın hazırlık sürecinde 15 ilçede toplam 722 vatandaşın katıldığı bir memnuniyeti anket çalışması ile belediye çalışanlarına yönelik yaptığı ve 465 çalışanın katıldığı diğer bir anket çalışmasının sonuçlarından yararlanmışır.<sup>29</sup>

**Kayseri Büyükşehir Belediyesi** de iç ve dış anket yoluyla bir katılım süreci yürütmüş, Hatay Belediyesi’nden farklı olarak dış anketleri kurumsal paydaşlara yönelik gerçekleştirmiştir. Dış anketlerin uygulandığı paydaş listesinin sivil toplum örgütlerini de içerdiği ifade edilmekle birlikte, listede sivil toplum örgütü olarak yer alan iki kuruluş Kayseri Sanayi Odası ve Kayseri Ticaret Odası’dır.<sup>30</sup>

<sup>26</sup> *Stratejik Plan 2013 – 2017*, Avrupa Birliği Bakanlığı.

[http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Mtea0+AB\\_Bakanligi\\_2013-2017\\_donemi\\_Stratejik\\_Planı.pdf](http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Mtea0+AB_Bakanligi_2013-2017_donemi_Stratejik_Planı.pdf)

<sup>27</sup> *Stratejik Plan 2013 – 2017*, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.

[http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Tbboe+Bilim\\_Sanayi\\_ve\\_Teknoloji\\_Bakanlig\\_i\\_2013-2017\\_Stratejik\\_Planı.pdf](http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Tbboe+Bilim_Sanayi_ve_Teknoloji_Bakanlig_i_2013-2017_Stratejik_Planı.pdf)

<sup>28</sup> *Stratejik Plan 2013 – 2017*, Maliye Bakanlığı.

[http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/VpMYK+Maliye\\_Bakanligi\\_2013-2017\\_Stratejik\\_Planı.pdf](http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/VpMYK+Maliye_Bakanligi_2013-2017_Stratejik_Planı.pdf)

<sup>29</sup> *Stratejik Plan 2015-2019*, Hatay Büyükşehir Belediyesi. <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/s/1129/Hatay+Buyuksehir+Belediyesi+2015-2019>

<sup>30</sup> *Stratejik Plan 2015-2019*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi.

[http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/fmwAS+IY\\_DosyaGosterer.pdf](http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/fmwAS+IY_DosyaGosterer.pdf)



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

**Muğla Büyükşehir Belediyesi**’nin anket uyguladığı 53 kuruluştan oluşan dış paydaş listesinde 10 meslek örgütü ve bir spor federasyonu yer almaktadır.<sup>31</sup>

**İzmir Büyükşehir Belediyesi**, 2015-2019 Stratejik Planı için oldukça kapsamlı bir danışma süreci uygulamış görünmektedir. Ayrıntılı bir paydaş analizi ve önceliklendirmesini takiben, muhtarlara, STÖlere, çalışanlara, ve meclis üyelerine yönelik ayrı anketler uygulanmış, ayrıca daha geniş anlamda bir hane haklı araştırması yürütmüştür.<sup>32</sup>

Yerel yönetimlerin yürüttükleri danışma süreçlerinde gözlenen en önemli ortak noktalardan birisi, anket yönteminin hemen hepsi tarafından kullanılmış bir (bazıları için tek) yöntem olmasıdır. Ayrıca özellikle kurumsal dış paydaşlarla yaptıkları anket çalışmalarında, bu kurum ve kuruluşların listelerini de verdikleri görülmektedir. Böylece katılım profili hakkında daha sağlıklı bilgi edinmek mümkün hale gelmektedir.

Kurumlar, diğer planlama çalışmalarında da katılımcı süreçlere yönelebildikleri görülmektedir. **Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı**, Kırsal Alanda Kadını Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı (2012-2016) hazırlık sürecini 2008-2011 gibi uzun sayılabilecek bir dönemde yürütmüş ve bir ulusal çalıştay ile dokuz tarım bölgesinde bölgesel çalıştaylar düzenlemiştir. Ayrıca planın ekinde, katılan kuruluşların listeleri sektörel olarak (kamu, sivil toplum, vb.) gruplanmış halde sunulmuştur.<sup>33</sup>

Planların içeriğinde sivil toplum katılımının sıklıkla vurgulandığı görülmektedir. Özellikle faaliyet planlarında, STÖ’ler sorumlu veya –daha sıklıkla- destekçi kuruluşlar olarak gösterilmişler, birçok hedef ve faaliyet ifadesinde STÖ’lerin katılımının sağlanacağı yer almıştır. Ancak sivil toplum katılımının sağlanması / güçlendirilmesi için strateji, hedef veya faaliyet öneren kuruluş sayısı yok denecek kadar azdır. Özellikle bakanlıklar arasında bu tür bir içeriği barındıran bir plan göze çarpmamıştır. Bu tür bir içeriğe en yakın örnek olarak, **İçişleri Bakanlığı** 2015-2019 Stratejik Planı’nda *Stratejik Amaç 3: Sivil Toplum Faaliyetlerini Desteklemek* gibi strateji düzeyinde bir bölüm yer almaktadır. Ancak başlığın altındaki hedef ve faaliyetlere bakıldığında, Bakanlığın hizmet alt yapısının güçlendirilmesi ve sivil oluşumların daha katılımcı, şeffaf, hesap verebilir sağlanması gibi hedeflere yer verildiği görülmektedir.<sup>34</sup>

Sivil toplumun katılımı için bir diğer kanal, kamu kurumları bünyesinde oluşturulan kurul, komisyon, çalışma grubu benzeri yapılarda yer almaktır. Farklı bakanlıklar altında sivil toplumun katılımına olanak veren bu tür çok sayıda yapı olmakla beraber, katılıma ilişkin düzenlemeler sınırlayıcı bir çerçeve çizebilmektedir.

**Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı**’nın Ana Hizmet Birimleri Danışma Kurulları Yönergesi’nde, Ana Hizmet Birimleri Danışma Kurulu’nun oluşumunda altı sivil toplum kuruluşu temsilcisi yer alacağını belirtmekte

<sup>31</sup> *Stratejik Plan 2015-2019*, Muğla Büyükşehir Belediyesi.

[http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/aJEJ6+Mugla\\_stratejik\\_plan.pdf](http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/aJEJ6+Mugla_stratejik_plan.pdf)

<sup>32</sup> *Stratejik Plan 2015-2019*, İzmir Büyükşehir Belediyesi.

[http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/H00Se+Izmir\\_2015\\_19StratejikPlan\\_web\\_1\\_.pdf](http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/H00Se+Izmir_2015_19StratejikPlan_web_1_.pdf)

<sup>33</sup> [http://www.tarim.gov.tr/EYYDB/Belgeler/Egitim/ulusal\\_eylem\\_kirsal.pdf](http://www.tarim.gov.tr/EYYDB/Belgeler/Egitim/ulusal_eylem_kirsal.pdf)

<sup>34</sup> *Stratejik Plan 2015-2019*, İçişleri Bakanlığı. <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejik-plan/s/958/Icisleri+Bakanligi+2015-2019>





Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

(madde 6), ancak bu temsilcilerin seçiminin Genel Müdürün önerisi, Müsteşar’ın teklifi üzerine Bakan onayı ile seçileceği şartını getirerek (madde 11) neredeyse üç aşamalı bir keyfiyet zinciri kurmaktadır.

**Orman ve Su İşleri Bakanlığı**’nın Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği’nde ise, 13 kişilik Ulusal Komisyon’da dokuz kamu temsilcisinin yanında iki akademisyen ve iki sivil toplum temsilcisine yer açılmakta (madde 31) ve kararların oy çokluğuyla alınacağı düzenlenerek (madde 33) esasen sivil toplumun kararlarda etkili olması imkansız hale getirilmektedir.

Diğer yandan **Gümrük ve Ticaret Bakanlığı**’nın Gümrük ve Ticaret Konseyi Yönetmeliği’nde, Konsey’in üye yapısının hemen yarısını meslek örgütleri ve özel sektör STÖ’leri oluşturmaktadır:

2) (**Değişik:RG-21/10/2014-29152**) Sivil toplum kuruluşları: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK), Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kooperatifler Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB), Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), Tüm Sanayici ve İş Adamları Derneği (TÜMSİAD), Türkiye Milli Kooperatifler Birliği (TÜRKİYE-KOOP), Türkiye Bankalar Birliği (TBB), Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB), Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB), Tüketici Dernekleri Federasyonu (TÜDEF), Tüketici Örgütleri Federasyonu (TÖF), Uluslararası Yatırımcılar Derneği (YASED), Türkiye Genç İşadamları Derneği (TÜGİAD), Anadolu Aslanları İşadamları Derneği (ASKON), Vapur Donatanları ve Acenteleri Derneği, Uluslararası Nakliyeciler Derneği (UND), Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği (UTİKAD) başkanları ile Gümrük Müşavirleri Derneklerinin tümünü temsilen bir Başkan ve Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin tümünü temsilen bir Başkan.

## 2.2. Vaka analizleri

### 2.2.1. AB’ye Uyum, Danışma ve Yönlendirme İl Kurulları (UDYK)

#### Görüşme listesi

İl	Kişi	Kurum	Görev	İletişim
Ankara	Bülent Özcan	AB Bakanlığı	Proje Uygulama Daire Başkanı	312 218 13 34 bozcan@ab.gov.tr
Ankara	Sinem Bölükbaşı	AB Bakanlığı İstanbul Temsilciliği	AB İşleri Uzmanı	212 259 13 21 sicoz@ab.gov.tr
Ankara	Hakan Atik	AB Bakanlığı	Koordinatör	312 218 13 34 hatik@ab.gov.tr

17

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Trabzon	Veysel Başer	İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü	İl Planlama Koordinasyon Müdürü	506 939 60 82 462 230 19 65 veyselbaser@icisleri.gov.tr veyselbaser@hotmail.com
Trabzon	Selami Turhal	İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü	Planlama Uzmanı	462 229 34 17 505 819 30 03
İstanbul	Harun Yaman	İstanbul Valiliği AB ve Dış İlişkiler Bürosu	Genel Sekreter	212 252 46 12-13 505 369 22 63 hyaman19@gmail.com harunyaman@istanbul.gov.tr
Manisa	Ural Sevenser	Manisa Valiliği AB ve Projeler Koordinasyon Merkezi	AB Projeler ve Dış İlişkiler Koordinatörü	532 362 28 43 ural@manisaab.gov.tr <a href="http://www.manisaab.gov.tr">www.manisaab.gov.tr</a>
İzmir	Türkan Canbaz	İzmir Valiliği Dış İlişkiler ve AB Merkezi	Uzman	555 313 89 52 turkancanbaz@izmirab.gov.tr <a href="http://www.izmirab.gov.tr">www.izmirab.gov.tr</a>
Antalya	Baki Karaçay	Antalya Valiliği AB ve Dış İlişkiler Bürosu	Koordinatör	242 248 24 36 koordinatör@ceupa.gov.tr info@ceupa.gov.tr <a href="http://www.ceupa.gov.tr">www.ceupa.gov.tr</a>

### Arka Plan<sup>35</sup>

Türkiye’nin AB tam üyeliğine adaylığının 1999 yılında tescil edilmesinin ardından, 2002 yılında AB mali yardımları devreye girmiş, 2004 yılında başlayan tarama süreci ile birlikte de 2005 yılından itibaren müzakere fasılları açılmaya başlamıştır.

AB mali kaynaklarının kullanılmaya başlaması ile birlikte, yerel düzeyde kapasite geliştirme ihtiyacı kendini göstermiştir. Yerelde AB sürecine uyum ve koordinasyon çabalarının Ticaret Odaları bünyesinde yer alan AB Bilgi Ofisleri üzerinden yeterince güçlü ilerleyememesi, valiliklerin ve belediyelerin sürece yeterince adapte olamamaları, ilerlemenin yavaş seyretmesine neden olmuştur.

Yerel kamu idaresinin ve yerel yönetimlerin AB sürecinde daha etkin rol oynamaları için, **2010/6 sayılı İçişleri Bakanlığı genelgesi** yayımlanmış ve genelge ile her ilde,

<sup>35</sup> Bu bölümde verilen bilgiler için AB Bakanlığı Proje Uygulama Daire Başkanı Bülent Özcan’la yapılan görüşme notlarından ve AB Bakanlığı’nın *Avrupa Birliği Süreci Yerelde Başlar: İllerimiz AB’ya Hazırlanıyor Programı* başlıklı yayınından yararlanılmıştır.

*Avrupa Birliği Süreci Yerelde Başlar: İllerimiz AB’ya Hazırlanıyor Programı*, AB Bakanlığı (2013).

[http://www.ab.gov.tr/files/ILFaaliyetleri/ilerimiz\\_abye\\_hazirlaniyor/compendium/ab\\_sureci\\_yerelde\\_baslar\\_illerimiz\\_abye\\_hazirlaniyor\\_programi\\_web\\_sayfasi.pdf](http://www.ab.gov.tr/files/ILFaaliyetleri/ilerimiz_abye_hazirlaniyor/compendium/ab_sureci_yerelde_baslar_illerimiz_abye_hazirlaniyor_programi_web_sayfasi.pdf)



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- AB Daimi Temas Noktası olarak görev yapacak bir Vali Yardımcısı atanmış,
- Valilikler bünyesinde bir AB Ofisi kurulmuş,
- **AB Uyum Danışma ve Yönlendirme Kurulları (UDYK)** oluşturulmuştur.

Genelge, UDYK başkanı olarak AB Temas Noktası görevini üstlenen Vali Yardımcısı’nı görevlendirmektedir. Kurulun üç ayda bir toplanacak, ilçe kaymakamları, ilgili il müdürleri, il özel idaresi genel sekreteri, büyükşehir belediyelerinde genel sekreter veya yardımcısı, diğer il belediye başkanlıklarında belediye başkan yardımcısı, Valilikçe belirlenecek üniversitelerin rektör yardımcısı, ticaret, sanayi ve ziraat odaları ve borsalarından birer temsilci ve **Valilikçe uygun görülecek sivil toplum örgütlerinden birer katılımcı** Kurul’da yer alacaklardır. Vali başkanlığında yapılan toplantılara Kurul üyesi teşkilatların en üst yöneticilerinin katılımının sağlanması da Genelge ile zorunlu hale getirilmiştir.<sup>36</sup>

Kurulun karar yetkisi yoktur. Yürüteceği görevlerin çerçevesi esasen uygulamaları izleme, sorunları tespit ederek çözüm önerileri geliştirme, AB fonlarına ilişkin proje geliştirme faaliyetlerini teşvik etmek, desteklemek ve koordine etmek, AB üyelik sürecine yönelik iletişim çalışmaları yürütmek gibi çalışmalarla sınırlıdır.

Genelge’de düzenlenmeyen konular (örn. AB ofisinin nasıl çalışacağı) Valilik’lerin takdirine bırakılarak gerekli düzenlemeleri yönerge yoluyla yapmaları beklenmiştir. Ancak her ilde yönerge yayımlanmamış olmakla birlikte, yayımlanan illerde üye profiline ve sivil toplum katılımının çerçevesinin netleştirildiği örnekler söz konusudur.

Kurullar, zaman içinde iletişim ve koordinasyon işlevinden daha çok, projelere yönelik teknik destek çalışmalarına odaklanan bir noktaya gelmişlerdir. Bu durum katılım motivasyonunu da olumsuz etkilemiş, 2014 yılının ikinci yarısından itibaren kurullar büyük ölçüde işlevlerini yerine getirmeyen yapılarla dönüşmüşlerdir.

2014 yılı sonunda duyurulan **Yerel Düzeyde AB Çalışmalarına Yönelik Kapasitenin Güçlendirilmesi Eylem Planı**’nın,<sup>37</sup> hedeflerinden birisi (Hedef 2.3) UDYK’ların etkinliğinin artırılmasına odaklanacaktır. Üst üste gelen seçim dönemleri nedeniyle planın uygulanmasına gecikmeler yaşanmış olmakla birlikte, 2016 yılında daha somut ilerlemeler kaydedilmesi beklenmektedir.

AB Bakanlığı’nda yapılan görüşmede, örnek vaka çalışması için Antalya, İstanbul, İzmir, Manisa ve Trabzon illerindeki UDYK’ların ele alınması önerilmiş, dolayısıyla çalışmada bu UDYK’lara odaklanılmıştır.

### Kriterler temelinde tespitler

- UDYK’ya sivil toplum katılımını düzenleyen ilk belge 2010/6 sayılı İçişleri Bakanlığı genelgesi olup, burada *Valilikçe uygun görülecek sivil toplum örgütlerinden birer temsilcinin* kurulda yer alacağı belirtilmektedir.
  - o Antalya Valiliği UDYK çalışma usul ve esaslarına yönelik bir yönerge yayımlamıştır, ancak bu belgede sivil toplum temsiline ilişkin bir düzenleme yoktur. UDYK güncel üye listesinde sivil toplum alanı

<sup>36</sup> [http://www.giresunab.gov.tr/default\\_B0.aspx?id=23](http://www.giresunab.gov.tr/default_B0.aspx?id=23)

<sup>37</sup> [http://www.ab.gov.tr/files/iller/yerelde\\_ab\\_eylem\\_plani.pdf](http://www.ab.gov.tr/files/iller/yerelde_ab_eylem_plani.pdf)



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

içinde değerlendirilebilecek 16 meslek örgütü (oda, birlik, borsa, vb.), altı özel sektör / iş dünyası örgütü ve farklı alanlardan 14 sivil toplum örgütü yer almaktadır.<sup>38</sup>

- İzmir Valiliği UDYK çalışma usul ve esaslarına yönelik bir yönerge yayımlamıştır, ancak bu belgede sivil toplum temsiline ilişkin bir düzenleme yoktur. UDYK güncel üye listesinde sivil toplum alanı içinde değerlendirilebilecek yedi meslek örgütü (oda, birlik, borsa, vb.), dört özel sektör / iş dünyası örgütü ve dört sivil toplum örgütü yer almaktadır.<sup>39</sup>
  - İstanbul Valiliği UDYK çalışma usul ve esaslarına yönelik bir yönerge yayımlamıştır, ancak bu belgede sivil toplum temsiline ilişkin bir düzenleme yoktur. UDYK 2012 üye listesinde sivil toplum alanı içinde değerlendirilebilecek 13 meslek örgütü (oda, birlik, borsa, vb.), beş özel sektör / iş dünyası örgütü ve farklı alanlardan 21 sivil toplum örgütü yer almaktadır.<sup>40</sup>
  - Manisa Valiliği UDYK çalışma usul ve esaslarına yönelik bir yönerge yayımlamamıştır. UDYK 2012 üye listesinde sivil toplum alanı içinde değerlendirilebilecek dokuz meslek örgütü (oda, birlik, borsa, vb.), iki özel sektör / iş dünyası örgütü ve il tanıtımı amaçlı çalışan bir sivil toplum örgütü yer almaktadır.<sup>41</sup>
  - Trabzon Valiliği AB Daimi Temas Noktası ve UDYK için bir kuruluş, görev ve çalışma yönergesi hazırlayarak yürürlüğe koymuştur. Yönerge, Kurul’da yer alacak kurum/kuruluş temsilcilerinin ulusal ve uluslararası program ve projeler konusunda yeterli donanımına sahip olmasını koşul olarak getirmektedir (Madde 8.g). Kurul üye listesinde sivil toplum alanı içinde değerlendirilebilecek yedi meslek örgütü (oda, birlik, borsa, vb.), üç özel sektör / iş dünyası örgütü ve eğitim alanında çalışan bir vakıf yer almaktadır.<sup>42</sup>
- 2010/6 sayılı genelge, kapsayıcı bir sivil toplum tanımı yerine, Valilik keyfiyetine bırakılan bir çerçeve sunmaktadır. UDYK’lar proje odaklı çalışan yapıya olduklarından, proje işbirliği geliştirdikleri sivil toplum örgütlerinin katılımını öncelemektedirler. Trabzon Valiliği, yönergede yaptığı düzenleme ile bunu resmi olarak da düzenlemiştir. Ancak bu tür bir düzenlemenin olmadığı illerde de durumun çok farklı değildir. Yapılan görüşmelerde genel yaklaşım, UDYK’daki sivil örgütlerin teknik kapasitesi yüksek ve proje işbirliklerine uygun olanlar arasından seçilmesi eğilimini ortaya koymaktadır. Yukarıda verilen üye STÖ profili de bunu doğrular niteliktedir.
- Dezavantajlı grupların temsiline ilişkin bir düzenleme söz konusu değildir. UDKY illerinde görüşülen kişilerin tamamı, bu gruplara yönelik hassasiyetlerin farkındadır ve bir kısmı bu gruplara yönelik proje

<sup>38</sup> <http://www.ceupa.gov.tr/images/upload/3158896b83bbf401523f27e5962f58dd.pdf>

<sup>39</sup> İzmir UDYK yönergesi ve üye listesi internet üzerinden erişilebilir değildir. E-posta ile elektronik kopyaları alınmıştır.

<sup>40</sup> İstanbul UDYK yönergesi ve üye listesi internet üzerinden erişilebilir değildir. E-posta ile üye listesinin elektronik kopyası alınmıştır. Kurul 2012 yılından bu yana aktif olmadığı için, son liste bu yıla aittir.

<sup>41</sup> Manisa UDYK üye listesi internet üzerinden erişilebilir değildir. E-posta ile üye listesinin elektronik kopyası alınmıştır.

<sup>42</sup> Trabzon UDYK yönergesi ve üye listesi elektronik ortamda yer almamaktadır. Görüşme sırasında basılı olarak alınmıştır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

çalışmalarında da yer almıştır. Ancak UDYK’da yer almak, daha çok teknik kapasite ve proje bilgisi ile ilişkilendirilmektedir.

- Genelge’deki düzenlemenin aksine UDYK’lar düzenli toplanmamaktadır. İstanbul’da Kurul 2012 yılından bu yana toplanmamıştır. Manisa, İzmir ve Trabzon’da da düzenli toplantı söz konusu değildir. Antalya’daki kurul ise daha önce yılda dört kez toplanırken, şimdi yılda iki kez toplanmaktadır. Dolayısıyla UDYK’lar hem kendi işlevleri hem de sivil toplum katılımı açısından etkisiz birer yapı durumundadırlar. Bunun illere göre farklılaşan nedenleri olmakla birlikte, Kurulların proje odaklı yapılar haline gelmelerinin onları hantallaştırdığı ve motivasyonun düşmesine neden olduğu ifade edilmiştir. İstanbul örneğinde pratik nedenler de rol oynamıştır; ilde paydaş sayısının çok yüksek olması, Kurul içinde koordinasyonu ve verimi olumsuz etkilemiştir. Ayrıca illerde başka çok sayıda kurul olmasının, kurum/kuruluş temsilcilerinde yorgunluğa neden olduğu da paylaşılmıştır.
- Kurullar –toplandıkları zaman- gündemli toplanmakla birlikte, gündem daha çok Valilik tarafından belirlenmekte ve üyelerden katkı sınırlı ölçüde alınmaktadır.
- Toplantı duyuruları bir ila iki hafta öncesinden yapılmaktadır. Bu süre daha önceki bölümlerde söz edilen standart ve ölçülerin oldukça altında olmakla birlikte, -muhtelemeden katılımcılardan ciddi bir hazırlık beklenmediği için- üzerinde durulan bir nokta olmamıştır. İstanbul örneğinde bu süre 1½ ay olarak ifade edilmiştir, ancak kurul uzun süredir toplanmadığından, pratikte karşılığı yoktur.
- Haberleşme için tüm illerde web duyuruları ve e-posta birincil araçlardır. Antalya ev İzmir’de sosyal medya ve telefon üzerinden de iletişim sürdürülmektedir. Kurul’un iletişimini, görevlendirilmiş olan sekreteryaya yürütmektedir.
- AB Ofisleri’ne personel daha çok ildeki Milli Eğitim Bakanlığı kadrolarından görevlendirme ile sağlanmıştır. Dolayısıyla sürekli değil, geçici kadroyla çalışan bir profil söz konusudur. Örneğin İstanbul’da sadece koordinatör sürekli kadroda çalışmaktadır. Bu durum personelin motivasyonu olumsuz etkilediği özellikle ifade edilmiştir. Bir önceki Milli Eğitim Bakanı döneminde personelin tekrar MEB kadrosuna çekilmesi sonucu özellikle Kaymakamlıklar’daki AB Ofislerinin oldukça zoru durumda kaldığı ifade edilmiştir. Son düzenlemeyle ofislerin Yazı İşleri Müdürlüğü’ne bağlanmış olması da özellikle ofislerin esnek çalışma kabiliyetini azaltan ve bürokrasiyi artıran olumsuz bir gelişme olarak nitelendirilmektedir.
- AB Ofisleri’nin kendilerine ait bir bütçeleri olmaması nedeniyle, UDYK işleyişi için de özel bir bütçe ayrılamamaktadır. Ofisler genellikle ortak olarak yer aldıkları projelerin idari gider bütçelerinden yararlanarak operasyonel masraflarını karşılamaktadırlar. Ofis mekanının Valilikler tarafından saptanması, operasyonel masrafları azaltmakla birlikte, bütçesizlik Kurul’un etkin çalışması önünde bir sorun olarak durmaktadır. Proje gelirlerine bağımlı olmak, ofisleri proje odaklı olmaya doğal olarak sürüklemektedir. Buna ek olarak, kanun değişikliği ile büyükşehir belediyesi olan yerlerde İl Özel İdarelerinin kapatılmasının örneğin Manisa’da önemli bir potansiyel bütçe kaynağının kaybedilmesine yol açtığı ifade edilmiştir. Bu durum AB Ofisleri’nin projelerden gelen kaynaklara ihtiyacını artırmıştır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Kurul toplantılarının –yapılması halinde- tutanakları üyelerle toplantı sonrasında paylaşılmaktadır. Toplantılarda kararların ne şekilde alınacağı Genelge’de veya yönergelerde açıklanmamıştır. Diğer yandan hem Kurulların karar yetkisinin olmaması hem de çoğunlukla düzensiz toplanmaları nedeniyle, yerel düzeyde politikalara etki edecek bir karar süreci işletilebilmesi de söz konusu değildir.
- Sivil toplumla işbirliği veya sivil toplum katılımına ilişkin çalışanlara yönelik bilgilendirici faaliyet veya eğitim çalışması yapılmamıştır. Hem ofislerin hem de Kurulların proje odaklı çalışma yaklaşımları nedeniyle, en çok ifade edilen kapasite geliştirme çalışması proje döngüsü yönetimi eğitimleridir.
- Sivil toplum ile birlikte çalışma, hem AB Ofislerinin hem de Kurulların günlük mesailerinin bir parçası gibi görünmektedir. Ancak buradaki işbirliklerinin proje odaklı olduğunu tekrar vurgulamak gerekir. Sivil toplumla yürütülen işbirliği, Ofisler için kurumsal kültürün bir parçası haline gelmiş olsa bile, bağlı oldukları kurumların içinde benzer bir etkinin ortaya çıktığına dair net bir bilgi yoktur.

### 2.2.2. Çorum’da vatandaş katılımı çalışmaları

#### Görüşme listesi

İl	Kişi	Kurum	Görev	İletişim
Çorum	Ömer Maz	Çorum Belediyesi	Strateji Geliştirme Müdürü	505 698 95 96 omermaz@yahoo.com
Çorum	Zeynep Hanbaba	Çorum Belediyesi	Strateji Geliştirme Müdürlüğü (Endüstri Mühendisi)	
Çorum	Talat Tekin	Çorum Belediyesi	Strateji Geliştirme Müdürlüğü (İstatistik Uzmanı)	

#### Arka Plan

Türkiye Belediyeler Birliği tarafından İsveç Bölgeler ve Yerel Yönetimler Birliği (SALAR) ortaklığıyla ve SIDA destekli olarak 2011-2015 döneminde yürütülen **Türk – İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı Programı’nın (TÜSELOG)** amaçlarından birisi, Türkiye ve İsveç’teki belediyeler arasında ortaklıklar kurarak pilot belediyelerde vatandaş katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliği, kurumsal gelişme, hizmet sunumu ve planlama konularında kapasite geliştirmektir.<sup>43</sup> Bu çerçevede İsveç’ten beş belediye ile Türkiye’den 19 pilot belediye arasında ortaklık protokolleri imzalanmış ve bu yolla Türkiye’deki belediyelerin kurumsal becerilerinin ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmiştir.<sup>44</sup>

<sup>43</sup> [http://www.tbb.gov.tr/storage/catalogs/TUSELOG\\_summary\\_TR.pdf](http://www.tbb.gov.tr/storage/catalogs/TUSELOG_summary_TR.pdf)

<sup>44</sup> <http://www.tbb.gov.tr/basin-ve-yayin/haberler/20130612-turk-isvec-yerel-yonetimleri-arasinda-is-birligi>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Türkiye’den programa dahil olan belediyelerden birisi Çorum Belediyesi’dir. Belediye, program kapsamında **Çorum’da Toplu Taşımanın İyileştirilmesi ve Otobüs Güzergahlarının Yeniden Düzenlenmesi** başlıklı bir uygulamayı Şubat-Ekim 2015 döneminde hayata geçirmiştir.

Belediye’nin, uygulama öncesi dönemde stratejik planlama hazırlama sürecinde yaptığı vatandaş memnuniyeti araştırması, vatandaşların en yoğun şikayet ettiği konuların başında toplu ulaşım sorunun geldiğini ve sorunun en çok Bahçelievler Mahallesi’nde yoğunlaştığını tespit etmiştir. Belediye soruna müdahil olmak için, TÜSELOG programı çerçevesinde söz konusu uygulamayı başlatmıştır. Uygulamada, İçişleri Bakanlığı’nın yararlanıcı olduğu **Stratejik Yerel Yönetişim Projesi** kapsamında geliştirilen **Katılımcılık Rehberleri**’nden de faydalanılmıştır.

Mayıs 2015’te, Çorum Kent Konseyi aracılığıyla geniş katılımlı bir bilgilendirme toplantısı düzenlenmiş ve anket sonuçları vatandaşlar ve muhtarlarla paylaşılmış. Toplantıda ayrıca vatandaşların toplu ulaşım ile ilgili somut talepleri de tartışılmıştır.

Bunu takiben, Temmuz 2015’te hedef mahalle olan Bahçelievler’de bir halka danışma toplantısı düzenlenerek toplu ulaşım konusu mahalle sakinleriyle birlikte değerlendirilmiştir. Vatandaşlar toplantıda hem şikayet ve taleplerini dile getirmiş hem de güzergahlar ve durak yerlerine ilişkin istedikleri düzenlemeleri önceden hazırlanmış büyük ölçekli haritalar üzerinde işaretleyerek tespit etmişlerdir.

Toplantıdan çıkan sonuçlar çerçevesinde Belediye, taleplerle uyumlu olarak yeni bir toplu ulaşım güzergahını hizmete almış, yeni açılan güzergahta ihtiyaç duyulan durak ekleme / yenileme / bakım / onarım işleri için 2016 yılı performans programında bütçe tahsis etmiştir.

### Kriterler temelinde tespitler

- Çorum Belediyesi’nin yürüttüğü vatandaş katılımı uygulamasına dayanak sağlayan belge, 2015-2019 Stratejik Plan belgesidir.<sup>45</sup> Belgede Belediye’nin kurumsal gelişim amaçları arasında *yönetimde katılımı sağlayan, kontrol edilebilir etkin süreç ve iş yöntemleri geliştirmek* de sayılmakta ve *şehre ilişkin kararlarda ve hizmetlerde vatandaşların katılımını sağlayacak yapılar oluşturmak* hedefler arasında yer almaktadır. Bunun dışında dayanak sağlayacak başka bir belge veya düzenleme olmadığı ifade edilmiştir.
- Katılım süreci ilgili yerleşimdeki tüm vatandaşlara açık olarak yürütülmüştür. Mahalle toplantısına, mahalle sakinlerinin yanı sıra o bölgede çalışan sivil toplum örgütleri davet edilmiş, muhtarlık, mahalledeki okul aile birlikleri ve üniversiteden temsilcilere de davet gönderilmiştir. Çok aktif çalışmadığı ifade edilen Çorum Kent Konseyi bu uygulama sürecinde etkin rol almaya çağrılmış ve Konsey bu yönde olumlu bir katkı sağlamıştır.
- Katılımının hangi konuda beklendiği vatandaşlara kolay anlaşılır bir dille duyurulmuş, toplantılar sırasında anket sonuçları basit bir dille aktarılmıştır. Ayrıca toplantı sırasında kullanılan haritalar, büyük ölçekli ve mevcut güzergahlar üzerlerinde işaretlenmiş olarak, kolay kullanılabilir bir şekilde hazırlanmıştır.

<sup>45</sup> *Stratejik Plan 2015-2019*. Çorum Belediyesi. [http://212.156.89.98/download/2015/2015\\_2019\\_stratejik\\_plan.pdf](http://212.156.89.98/download/2015/2015_2019_stratejik_plan.pdf)



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Özellikle Bahçelievler Mahallesi’nde yapılan halka danışma toplantısı, çok çeşitli kanallardan duyurulmuştur. Toplantıya iki hafta kala, mahalledeki otobüs duraklarına toplantıyla ilgili duyuru billboardları asılmış, okul aile birliği başkanları tek tek aranarak davet edilmiştir. Mahallede etkin olan Hacibektaş Veli Derneği ve Atatürkçü Düşünce Derneği gibi dernekler ziyaret edilmiş, mahalle muhtarıyla istişare edilerek ilgili diğer sivil toplum örgütleri belirlenmiş ve davetler yapılmıştır. Engelli hakları alanında çalışan derneklerden de katılım sağlanmıştır. Toplantı tarihinin yaklaştığı günlerde mahalledeki tüm su abonelerine SMS ile davet mesajı gönderilmiş, belediyeye şikayet bildiriminde bulunan kişiler telefonla aranarak davet edilmiştir. Toplantı yeri ve saati mahalle muhtarıyla birlikte katılımcıların durumları dikkate alınarak planlanmıştır.
- Sürecin yaz aylarına kayması ve özellikle mahalle toplantısının Temmuz ayında gerçekleştirilmesi bir dezavantaj olarak düşünülebilir. Toplantıya beklenenin üzerinde katılım olmakla birlikte, daha fazla katılım potansiyelinin olduğu ifade edilen noktalar arasındadır. Hem TÜSELOG program takvimi gereği hem de 2016 yılı performans programında gerekli düzenlemenin yapılabilmesi için tarihin daha ileri atılamadığı anlaşılmaktadır.
- Örnek vaka çerçevesinde Belediye tarafında irtibat birimi Strateji Geliştirme Müdürlüğü olmuştur. Ancak Belediye’de, sivil toplum katılımına yönelik olarak görevlendirilmiş bir kişi veya birim bulunmamaktadır.
- Belediye’nin bu uygulaması, herhangi bir çalışma grubu, komite vb. bir yapı üzerinden ilerlemediği gibi, bu tür bir yapının oluşmasına da yol açmamıştır. Ancak süreç bir ölçüde Kent Konseyi üzerinden şekillendirilmeye çalışılmıştır ve sonraki dönemde katılım süreçlerini sürekli kılmak için Kent Konseyini daha etkin kılmak üzerinde durulan fikirlerden birisidir.
- Belediye’nin sivil toplum katılımına ilişkin kapasitesinin güçlenmesini sağlayan TÜSELOG projesi olmuştur. Ancak bunun devamını sağlayacak bir plan veya program henüz mevcut değildir. Stratejik planına ve web sitesindeki bazı düzenlemelere bakarak, Belediye’nin sivil katılımı ile ilgili belirli bir nosyona sahip olduğu söylenebilir.

### 2.2.3. Eskişehir Eşitlik Platformu (ESEP)

#### Görüşme listesi

İl	Kişi	Kurum	Görev	İletişim
Eskişehir	Hale Kargın Kaynak	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Kadın, Çocuk ve Engelli Hizmetleri Şube Md. V.	(222) 211 55 00 (B.Bel.) 536 667 56 07 halekargin@gmail.com
Eskişehir	Ceyda Söğüt	Eskişehir Büyükşehir Belediyesi	Kadın, Çocuk ve Engelli Hizmetleri Şube Md. V.	ceydasogut2626@gmail.com

24

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.





Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Eskişehir	Serpil Çamoğlu	Eskişehir Soroptimist Kulübü	Başkan	532 286 61 60 222 324 33 38 serpilcamoglu@yahoo.com www.eskisehiresitlikplatformu.org
Eskişehir	Hülya Mutlu	Eskişehir Soroptimist Kulübü / İş ve Meslek Kadınları Derneği	Başkan Yrd.	532 206 00 40 hlyam26@gmail.com
Eskişehir	Doç. Dr. İncilay Cangöz	Anadolu Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AKAUM)	Merkez Müdürü	icangoz@anadolu.edu.tr
Eskişehir	Prof. Dr. Gülten Seber	Odunpazarı Belediyesi	Meclis Üyesi	535 477 07 87 gsonmezseber@gmail.com

### Arka Plan

Eskişehir Eşitlik Platformu (ESEP), Eskişehir Soroptimist Kulübü tarafından Sabancı Vakfı ve UNDP desteğiyle yürüttüğü **Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçe Projesi**’nin çalışmaları sırasında 2013 yılında ortaya çıkan bir sivil örgütlenmedir. Projeye Eskişehir Büyükşehir Belediyesi (EBB), Anadolu Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AKAUM) ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESKAM) ortak olarak katılmıştır.

Proje esasen toplumsal cinsiyet duyarlı bütçeleme (TCDB) konusunda kapasite geliştirmeye yöneliktir. Proje kapsamında 2013 yılı Kasım ayında yapılan arama konferansının sonucu, ESEP’in kuruluşu olmuştur. Hali hazırda 12 kurum/kuruluş ESEP bünyesinde yer almaktadır.<sup>46</sup>

ESEP’in kuruluşu, EBB bünyesinde TCDB’ye ilişkin somut adımların atıldığı döneme de rast gelmektedir. EBB, 2012 yılında Türkiye Belediyeler Birliği’nin çağrısı üzerine toplumsal cinsiyete duyarlı bütçelemede pilot il olarak çalışmalar yapmayı taahhüt etmiştir. Ancak 2013 yılı Kasım ayında yapılan TCDB eğitimine kadar somut bir adım atılmamıştır. Eğitimden çıkan sonuçlar EBB için bir iş planı haline getirilmiş ve Mayıs 2014’te EBB bünyesinde bir **Eşitlik Birimi** ve bir **Eşitlik Komisyonu** kurulmuştur. Eşitlik Birimi, iki tam zamanlı personel ile çalışmalarını sürdürmektedir. EBB Eşitlik Birimi aynı zamanda ESEP’in de üyesidir.

Projenin çıktılarında birisi, **Sağlıklı Kent Hareketi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Protokolü**’nün Eskişehir’deki 63 kurum/kuruluş tarafından imzalanması olmuştur. Bu kurumlar arasında Eskişehir’in üç merkez belediyesi olan Büyükşehir, Tepebaşı ve Odunpazarı Belediyeleri de yer almaktadır.

ESEP, 2014 yılında yine Sabancı Vakfı ve UNDP destekli bir başka proje olan **Eskişehir Eşitlik Platformunu Güçlendirme Projesi**’ni yürütmüştür. Proje ile ESEP, kendisi bir yol haritası çizmiş ve Sağlıklı Kent Hareketi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Protokolü’nü temel alan bir izleme yöntemi üzerinde çalışmıştır. Proje sonucunda karmaşık olmayan bir izleme formu oluşturulmuş ve ESEP tarafından kullanılmaya başlanmıştır. ESEP, halen altı ayda bir EBB’yi ziyaret ederek toplumsal cinsiyet eşitliği

<sup>46</sup> <http://eskisehiresitlikplatformu.org/>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

konusunda izleme çalışması yapmaktadır. Mart ve Kasım aylarına programlanan ziyaretlerin ilki TCDB konusunda yapılmış, ikincisi EBB Stratejik Plan’ına odaklanmak üzere programlanmıştır.

### Kriterler temelinde tespitler

- EBB ile ESEB arasındaki işbirliğine doğrudan dayanak sağlayan bir belge olmamakla birlikte, Sağlıklı Kent Hareketi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Protokolü, imzacı kurumun protokolden kaynaklanan taahhütlerini yerine getirmek için işbirlikleri kurmasını öngörmektedir. Diğer yandan, Eşitlik Birimi’nin bağlı olduğu Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı’na ait görev ve çalışma yönergesinde, dairenin görevleri arasında *sivil toplum kuruluşları, dernekler, her tür kamu kurum ve kuruluşları, meslek odaları, gönüllü vatandaşlar ile işbirliği yaparak projeler gerçekleştirmek, var olan sosyal projelere destek vermek, bunlara lojistik destek sağlamak* da sayılmaktadır.<sup>47</sup>
- ESEB’in oldukça yeni bir oluşum olması ve EBB’nin toplumsal cinsiyet eşitliğine uyumlu çalışmalara görece yakın zamanda başlamış olması nedeniyle, henüz başlangıç aşamasında bir işbirliği ve bir izleme pratiği söz konusudur. Ancak yapılan izlemenin içeriği her iki taraf için de açıktır ve bir takvime bağlanmış şekilde yürütölmektedir.
- İzleme çalışması esasen yüz yüze yapılmakla birlikte, ESEB ve EBB arasında Eşitlik Birimi üzerinden düzenli bir iletişim söz konusudur. Burada kritik nokta, EBB Eşitlik Birimi’nin ESEB üyesi olması nedeniyle, yapılan izlemenin bağımsız bir niteliği olduğunu söylemenin zor olmasıdır. Her ne kadar taraflar karşılıklı olarak birbirlerinin bağımsızlıklarına saygı gösteriyor da olsalar, aradaki organik bağ bir risk unsurunu da beraberinde getirmektedir. Diğer yandan, ilk bölümde aktarılan ilkeler, standartlar ve ölçütler, kamunun sivil toplumla işbirliğinde (örn. maddi destek sağlıyor bile olsa) karşı tarafın bağımsızlığına saygı göstermesi gerektiğinin altını çizmektedir. Dolayısıyla bu noktada EBB’nin duruşu kritik önemdedir. EBB’nin toplumsal cinsiyet eşitliğini anaakımlaştırma yönünde ortaya koyduğu olumlu niyet ve çaba, bu aşamada riskin minimum olduğunu göstermektedir.
- EBB, Eşitlik Birimi’nde iki tam zamanlı personel istihdam etmiş, ayrıca Birimin çalışmaları için 2016 yılı Performans Programı içinde bütçe tahsisi yapmıştır.<sup>48</sup> Her iki personel de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgi ve deneyim sahibidir ve sivil toplum örgütleriyle olumlu bir diyalog yürütmektedirler.
- Eşitlik Birimi, EBB tarafında irtibat noktası işlevini görmeyen yanı sıra, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından sivil toplum katılımını koordine eden ve izleyen bir pozisyonadadır. Ancak EBB içinde daha geniş anlamda sivil toplum katılımı için doğru irtibat noktasının, sivil toplumun farklı kesimleriyle (kadın, çocuk, yaşlı, engelli, vb.) çalışan Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

<sup>47</sup> Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Görev Ve Çalışma Yönergesi.

<http://kms.kaysis.gov.tr/Home/Goster/60376>

<sup>48</sup> Eskişehir Büyükşehir Belediyesi 2016 Mali Yılı Performans Programı.

[http://www.eskisehir.bel.tr/dosyalar/performans\\_programi/2016.pdf](http://www.eskisehir.bel.tr/dosyalar/performans_programi/2016.pdf)



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Yapılan izleme çalışmasının ve sonuçlarının ESEB tarafından raporlanmıyor olması, tüm yapıdaki en ciddi eksikliklerdir. İzleme sonuçlarının paylaşılması, geriye dönük olarak karşılaştırılabilmesi, bir savunuculuk aracı olarak kullanılabilmesi, özellikle de örneği sık görülmeyen bu tür işbirliklerinin etkisi ve yaygınlaşması açısından büyük önem taşımaktadır.

### 2.2.4. İçişleri Bakanlığı hibe destekleri

#### Görüşme listesi

İl	Kişi	Kurum	Görev	İletişim
Ankara	Mehmet Sinan Yıldız	Dernekler Dairesi Başkanlığı	Daire Başkan Yrd.	312 417 97 25

#### Arka Plan

Dernekler Dairesi Başkanlığı (DBB), sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi amacıyla her yıl başvuruya açılan bir hibe programı yürütmektedir. Programın yasal dayanağını oluşturan mevzuat:

- Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (No. 5018, Madde 29)<sup>49</sup>
- Dernek, Vakıf, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık ve Benzeri Teşekküllere Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Bütçelerinden Yardım Yapılması Hakkında Yönetmelik (2006/10656)<sup>50</sup>
- İçişleri Bakanlığı Bütçesinden Derneklere Yardım Yapılması Hakkında Yönerge<sup>51</sup>

DBB, her yıl başvuru duyurusuna çıkmakta ve duyuru ile birlikte bir başvuru rehberi<sup>52</sup> yayımlamaktadır. Başvurular “Proje Destek Sistemi (PRODES)” adlı çevrimiçi sistem üzerinde yapılmaktadır. DBB, başvuru rehberine ek olarak PRODES’in kullanımına ilişkin bir kılavuz<sup>53</sup> ve bir proje uygulama rehberi<sup>54</sup> yayımlamaktadır.

<sup>49</sup> <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>

<sup>50</sup> <http://www.dernekler.gov.tr/tr/Mevzuat/meri-yonetmelikler/Dernek-Vakif-Birlik.aspx>

<sup>51</sup> <http://www.dernekler.gov.tr/tr/Mevzuat/meri-yonerger/dernegin-kurulusundan-sonra-islemler.aspx>

<sup>52</sup> 2015 Yılı Proje Başvuru Rehberi, İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı (2015).

<http://www.dernekler.gov.tr/media/templates/dernekler/images/folder/prodes-rehber.pdf>

<sup>53</sup> 2015 Yılı Proje Hazırlama Kılavuzu, İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı (2015).

<http://www.dernekler.gov.tr/media/templates/dernekler/images/folder/prodes-k%C4%B1lavuz.pdf>

<sup>54</sup> Devam Eden Projelerle İlgili Dikkat Edilecek Hususlar:

<http://www.dernekler.gov.tr/media/templates/dernekler/images/folder/Proje-Uygulama-Klavuzu-y.docx>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

İlgili yönergeye göre, başvurular öncelikle bir teknik değerlendirmeden geçirilmektedir. Bu değerlendirmeyi geçen başvurular Değerlendirme Kurulu’na<sup>55</sup> sunulmakta ve Kurul tarafından yardım yapılması uygun bulunan projeler Bakanlık onayına sunulmaktadır. Bakanlık onayının ardından uygun bulunan projeler yardıma hak kazanmaktadır.

Bu görüşmede diğer görüşmelerden biraz daha farklı olarak, konu sadece sivil toplum katılımı yönüyle değerlendirilmemiş, yukarıda sayılan düzenlemeler ve belgeler çerçevesinde programın şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından durumu da ele alınmıştır. Bu nedenle, kullanılan yer yer kriter setinin dışına çıkan noktalar mevcuttur.

### Kriterler temelinde tespitler

- Programın dayanaklarını ve çerçevesini, yukarı sayılan mevzuat ve belgeler oluşturmaktadır. Bunlara bakıldığında, sivil toplum örgütlerinin hibe yararlanıcısı olmak dışında programla ilişkilenebilecekleri bir nokta olmadığı görülmektedir. Mevzuatın ve daha özelden ilgili yönergenin hazırlanmasında sivil toplum katılımının söz konusu olup olmadığı, geçmişe dönük bir bilgi olduğu için, netleştirilememiştir. Ancak programın uygulanması sırasında alınan geri bildirimlere göre düzenlemeler yapılmasının mümkün olduğu ifade edilmiştir.
- Yönergenin 5. Maddesi’nde yardım yapılabilecek konular listelenmekte ve 2015 Yılı Proje Başvuru Rehberi’nde o yıla ait desteklenecek konular belirtilmektedir. Konuların yıllık belirlenme sürecinde sivil toplum katkısının daha önce söz konusu olduğu, ancak bunu düzenli bir uygulama olmadığı öğrenilmiştir. Geçmiş yıllarda çevrimiçi bir danışma süreci yürütülmüş ve desteklenecek konular buna göre belirlenmiştir (bu danışma sürecine ait bir raporu bulunmamaktadır). 2015 yılı için böyle bir süreç ayrıca işletilmemiştir. Ancak sivil toplumdaki taleplere göre, desteklenen konulara ek yapılabilmektedir. Örneğin 2014 yılında gelen bir talep doğrultusunda *gazilerimize ve şehit yakınlarına yönelik projeler* maddesi desteklenen konular arasına alınmıştır.
- Yönerge’nin 5. Maddesi’nde yardım yapılabilecek konular tanımlanırken, “kamu yararına ilişkin olması”, “öncelikle toplumun ihtiyaç ve sorunlarına çözüm sağlaması”, “toplumsal gelişmeye katkıda bulunma” gibi kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramların netleştirilen kriterler olup olmadığı sorusuna, sivil alanda yapılan tüm çalışmalar kamunun yararına olduğu, ancak Değerlendirme Kurulu’nun mevcut koşullara ve ihtiyaçlara göre başvuru konuları arasında önceliklendirme yapabildiği öğrenilmiştir. Örneğin 2014 yılı başvurularında uyuşturucu ile mücadele konusuna öncelik verilmiştir. Aynı zamanda desteklenen başvurular arasında bölgesel ve sektörel dağılımın dengeli olmasına dikkat edilmektedir.
- Yönerge’nin 5.(2).c maddesinde “[Değerlendirme Kurulu tarafından yapılan] değerlendirme sonucunda yardım yapılması uygun görülen projenin Bakanlıkça onaylanmış olması” bir koşul olarak getirilmektedir.

<sup>55</sup> “Kurul; Başkanın başkanlığında, İller İdaresi Genel Müdürlüğü ile Strateji Geliştirme Başkanlığından en az daire başkanı seviyesinde birer temsilci, Başkan tarafından belirlenecek bir şube müdürü ve bir dernekler denetçisinden oluşur.” (Yönerge, Madde 8)



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Bu düzenleme, uygun görülen projenin Bakanlıkça onaylanmamasının mümkün olduğunu akla getirmektedir. Uygun görülen projeler Bakanlık onayına sunulması söz konusudur ve esasen Bakan’ın müdahale yetkisi olmasına karşın, bu yetkiyi kullanmadığı ifade edilmiştir. Bakan’ın dahli daha çok desteklenecek alanların önceliklendirilmesi konusunda olabilmektedir. O yıl önceliklendirilecek konular konusunda yönlendirmede bulunabilmektedir.

- Hangi alanlara öncelik verileceği, gündeme göre yapılan değerlendirme ile belirleniyor. Bağımsız değerlendiricilerin elemesinden geçen projeler arasında, belirlenen öncelik konusuna uygun olanlar Değerlendirme Kurulu tarafından ayrıca dikkate alınıyor.
- Yönerge’nin 9. Maddesi’nde ve Başvuru Rehberi’nde değerlendirmenin bağımsız uzmanlarca yapılabileceği ifade edilmektedir. Buna göre değerlendirme sistemi şöyle işlemektedir:
- Geçmiş yıllarda yapılmış olan bir açık çağrıyla, bağımsız değerlendirici olmak isteyen kişilerin özgeçmişleri toplanarak değerlendirilmiş ve uygun bulunan kişiler bir uzman havuzunda toplanmıştır. Başvurular PRODES sistemi üzerinden bağımsız değerlendiricilere rastgele dağıtılmakta (dağıtımda başvuru ile aynı şehirde bulunan uzmanın eşleşmemesine dikkat edilmekte) ve bağımsız değerlendiriciler mevcut değerlendirme formu üzerinden başvuruları puanlamaktadır. Her başvuru iki ayrı uzman tarafından puanlanmaktadır. Puanlanan başvurular Değerlendirme Kurulu’na sunulmakta ve uygun görülen projeler kurul tarafından belirlenmektedir. DDB, mevzuat gereği bağımsız değerlendiriciler ile bireysel sözleşme yapamadığı için, bağımsız değerlendirme işi ihale ile danışmanlık firmalarına verilmektedir. Firmalar DDB’nin uzman havuzundan veya dışından uzmanları işlendirmekte serbesttir. Havuz dışından bir uzmanın işlendirilebilmesi, DDB’nin uzmanın yetkinliğini değerlendirmesi ve gerekli onayı vermesi ile mümkün olmaktadır. Uzmanlar PRODES’e doğrudan erişmekte ve kendilerine verilen başvuruların değerlendirmesini bireysel olarak yapmaktadır. Firmanın PRODES’e erişimi bulunmamaktadır.
- Bağımsız değerlendiricilerin kullandığı ve puanları gösteren değerlendirme formu şablon olarak yayımlanmaktadır, ancak değerlendirmede kullanılan kriterler Başvuru Rehberi’nde listelenmektedir. Her bir kriter için 1 ila 3 veya 1 ila 5 arası puanlama yapılmakta ve başvurular toplam 100 puan üzerinden değerlendirilmektedir.
- Yönerge’nin 6.(1).a maddesinde, yardım yapılabilecek dernekte aranan şartlar arasında “tüzüklerinde belirtilen amacın toplumun ihtiyaç ve sorunlarını çözmeye ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaya yönelik olması” yer almaktadır. Bu şartı netleştiren kriterler olup olmadığı soru üzerine, değerlendirme sırasında derneğin tüzüğünde belirtilen amaçla proje amacı arasındaki örtüşmeye bakılmak dışında başka bir değerlendirme yapılmadığı öğrenilmiştir.
- Başvuru çağrıları DDB internet sitesinde yayımlanmaktadır. Buna paralel olarak valiliklerin internet sitelerinde de duyuru yapılmaktadır. Geçmişte zaman zaman bölgesel tanıtım toplantıları yapılmış, ancak bunlar düzenli olmamıştır. Derneklerin DERBİS sistemini kullanma oranları %95’ler düzeyindedir ve PRODES’e de DERBİS kullanıcı adıyla giriş yapılmaktadır. Dolayısıyla başvuru çağrılarının derneklerin çok büyük bölümüne eriştiği düşünülebilir. Bu konuda DDB’ye iletilen olumsuz bir görüş olmaması da bir

29

Bu Hibe Projesi Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilmekte olup STGM, TÜSEV ve YADA tarafından uygulanmaktadır. Bu yayının içeriğinden sadece TÜSEV sorumludur ve hiçbir surette Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmamaktadır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

gösterge olarak değerlendirilebilir. PRODES’in nasıl kullanılacağına ilişkin bir kılavuz mevcuttur. Ayrıca sistem içinde, kullanıcılara başvuru adımlarında rehberlik eden videolara yer verilmiştir.

- Yönerge’nin 7.(2). maddesinde “Valilik, yapılan başvuruyu valilik görüşü ile birlikte en geç bir ay içinde Bakanlığa gönderir. Valilik görüşünde; derneğin yürüttüğü faaliyetlerin topluma faydalı nitelikte olup olmadığına, derneğin projeyi gerçekleştirme kapasitesinin yeterliliğine ve gerektiğinde ilgili birimlerin görüşlerine de yer verilir.” denmektedir. Burada ifade edilen “topluma faydalı olma” ve “kapasite yeterliliği” kavramlarını netleştiren kriterler olup olmadığı, Valilik görüşünün değerlendirmenin hangi aşamasında dikkate alındığı sorusuna karşılık, Valiliklerin yerelde derneklerin faal olup olmama durumunu çok daha yakından bilebildikleri, bazı dernekler sadece kağıt üzerinde faal görünürken bazılarının raporlanmayan çok sayıda faaliyeti olabildiği ifade edilmiştir. Bu nedenle Değerlendirme Kurulu, Valiliklerin ve kaymakamlıkların bu yöndeki görüşlerini dikkate almaktadır.
- PRODES sistemi engelli erişimine uygun (web tasarımı vb. açısından) tasarlanmış olup olmadığı sorusuna net bir yanıt alınamamakla birlikte, bugüne kadar bu konuda DDB’ye gelen bir şikayet olmadığı ifade edilmiştir.
- Başvuru sürecinde 3-4 telefon hattı ve 3-4 personel başvuru prosedürleriyle ilgili bilgi ve teknik destek vermek için ayrılmaktadır. Ancak başvurular çoğunlukla başvuru döneminin son haftalarında, özellikle de son haftasında yoğunlaşmakta, bu hizmet kalitesine olumsuz yansımaktadır.
- Değerlendirme süreciyle için takvim verme, başvuru alımı için başlangıç ve bitiş tarih ve saatlerinin açıklanması ile sınırlıdır. Bunu dışında değerlendirme süreciyle ilgili bir takvim verilmemektedir. Başvuru sahiplerinin PRODES’te projeleri için faaliyet takvimlerini girdikleri bölümde, faaliyetleri için tanımlayabilecekleri en erken tarih sistemde tanımlanabilmektedir. Böylece başvuru sahipleri, örneğin 15 Eylül’den önce faaliyet tanımlayamamaktadır. Bu tarih, değerlendirme ve protokol yapma süreçleri dikkate alınarak belirlenmektedir.
- Yönerge’nin 17.(2). maddesinde “Bu Yönergenin uygulanmasına ilişkin tereddütleri gidermeye; ilgililerin talebi üzerine, yapılması zorunlu ve özelliği olan yardımları bu Yönergenin bazı hükümlerinden istisna tutmaya Bakanlık yetkilidir” denilmektedir. Bu madde, hangi hükümlerin istisnaya konu olabildiği, talepte bulunabilen ilgililerin kimler olduğu, “zorunlu ve özelliği olan yardımlar” için kriterler olup olmadığı, gibi soruları akla getirmektedir. Verilen yanıtta bunun, hukuk yapım tekniğine uygun olarak, istisnai durumlarda hukuken bir tıkanma olmaması için tedbiren konmuş bir madde olduğu açıklanmıştır. Örneğin, o yıla ait öncelikli destek alanlarının belirlenmesi bu tür bir durumdur. Geçmişteki uygulamaları hakkında bilgiye ulaşmak ise zor görünmektedir.
- Yönerge’de “Bakanlık, yardım yapılan derneklerin isim listesini, derneklere ilişkin bilgileri, yardımın amacını, konusunu ve yapılan yardım tutarlarını, izleyen yılın Şubat ayı sonuna kadar Bakanlığın internet sitesinde yayımlayarak kamuoyuna açıklar” denmektedir (Md. 12). Bu çerçevede listelerin yayımlandığı ve İnternet sitesinden erişilebileceği ifade edilmiştir. Ancak DDB ve Bakanlık sitelerinde geçmişe dönük listelere ulaşmak mümkün olmamıştır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Başvuru Rehberinde “Desteklenmesi uygun görülen projeler İl Dernekler Müdürlüklerine bildirilir. Desteklenmesi uygun görülmeyen projeler ile ilgili bildirim yapılmaz” denmektedir (syf 11). DBB sadece destek alan projelere ilişkin bildirimde bulunmakta, destek almayan projeler, destek listesi yayımlandığında durumdan haberdar olmaktadır.
- Uygulama Kılavuzu’nda “Dernek, proje çıktılarını Bakanlığın yazılı izni olmadan akademik ve benzeri amaçlarla kullanıramaz” ifadesi yer almaktadır. Bu kısıtlamanın sebebi, destek programı ile kamu kaynaklarının kullanılması nedeniyle, toplumun ve kurumun çıkarlarına aykırı kullanımların önüne geçmek olarak açıklanmıştır.

### 2.2.5. Beden eğitimi ders müfredatının düzenlenmesi

#### Görüşme listesi

İl	Kişi	Kurum	Görev	İletişim
Ankara	Zeynep Öçgüder (Araştırma Geliştirme Projeler Dairesi)	Milli Eğitim Bakanlığı	Daire Başkanı	312 413 18 58 zeynepocguder@gmail.com zeynepozel@meb.gov.tr
Ankara	İbrahim Ataş (Araştırma Geliştirme Projeler Dairesi)	Milli Eğitim Bakanlığı	Uzman	312 413 18 58 532 789 10 62 abrahamatas@gmail.com
Ankara	Songül Koçer (Araştırma Geliştirme Projeler Dairesi)	Milli Eğitim Bakanlığı	Uzman	312 413 18 58 505 912 21 10 s.kocerty@gmail.com
Ankara	Emine Çarkçioğlu Seda Mumcu Aydeniz	British Council	İş Geliştirme Müdürü, Projeler İş Geliştirme, Projeler Direktörü	312 455 36 44

#### Arka Plan

Bu vaka örneği, öncelikle Aktif Yaşam Derneği’nin (AYD) Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ortaklığı ve Hayata Artı Vakfı desteğiyle yürüttüğü **Çık Dışarıya Oynayalım** projesi ile başlamış, ardından projenin bir anlamda öncülü olan ve British Council, UNICEF, MEB ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın ortaklığında yürütölmüş olan **Uluslararası İlham Projesi** ile genişlemiştir.

Uluslararası İlham Projesi, İngiltere’nin Londra Olimpiyatları sürecinde bir dizi ölkede desteklediği ortak bir program olarak 2010-2013 döneminde Türkiye’de uygulanmıştır. Amacı, beden eğitimi, oyun, spor ve fiziksel etkinlikler yoluyla çocuklarda ve gençlerde gönüllölük, etkin öğrenme, düşünme becerilerini



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

geliştirme, liderlik, işbirliği içinde çalışma gibi becerileri kazandırmak olan proje çerçevesinde, ilköğretim 1-2-3. sınıf müfredatında yer alan beden eğitimi dersi yerine, oyun ve fiziksel aktivite dersi getirilmiş, ders 3 saatten 5 saate çıkarılmış ve bir rehber kitap üretilmiştir.<sup>56</sup>

Çık Dışarıya Oynayalım projesi, Uluslararası İlham Projesi ile zamansal olarak çakışmış ve onu tamamlayıcı bir çalışma olmuştur. AYD, MEB’le 2009-2010 döneminde bağlantı kurmuş, böylece beden eğitimi dersinin oyun temelli bir fiziksel aktivite dersine dönüşmesine katkı sağlamıştır. 2010 yılında yapılan düzenlemeyle okul bahçelerinin otopark olarak kullanılması (bazı istisnalar hariç) yasaklanmış, bununla birlikte proje kapsamında okul bahçelerinde oyun alanları oluşturulmaya başlanmıştır. Oyun alanlarına ek olarak bir de oyun rehberi hazırlanmış ve alanların kurulduğu okullara dağıtılmıştır.<sup>57</sup> Oyun alanları 40 ilde 400 okulda yapılmıştır ve 50 ilde 500 okula tamamlanacaktır.

İki proje arasında sinerji kurulması, toplam etkiyi de arttırmıştır. Projelerin tamamlanmasından sonra da sürdürülebilirliği olan çıktılar ve sonuçlara ulaşılmıştır. Üretilen materyaller MEB’in **Eğitim Bilişim Ağı**’na yüklenmiş ve yaygın erişime açılmıştır.<sup>58</sup>

AYD ve MEB arasındaki işbirliğinin başka bir ürünü, Uluslararası Oyun Derneği’nin (International Play Association – IPA)<sup>59</sup> üç yılda bir düzenlediği uluslararası konferansın Türkiye’ye getirilmesi olmuştur. Proje çalışmalarına paralel olarak 2011 yılında konferansa birlikte katılan iki örgüt, 2014 yılında konferansın Türkiye’de düzenlenmesini sağlamıştır.<sup>60</sup>

### Kriterler temelinde tespitler

- Hem Uluslararası İlham Projesi hem de Çık Dışarıya Oynayalım projesi, MEB’le yapılan işbirliği protokolleri çerçevesinde yürütülmüştür. MEB’e göre bu tür sivil toplum işbirlikleri için mevzuatta bir engel olmamakla birlikte, üst düzey yöneticilerin yaklaşımları etkili olmaktadır.
- AYD ile beş yıl için yapılan protokol yakın zamanda süresini doldurmuştur. MEB, AYD’yi uzman örgüt olarak tanımaktadır ve yürütülen işbirliğinden memnundur. Ancak AYP’ye göre, protokol olmadan işbirliğini sürdürmek mümkün değildir. Projenin tamamlanmasının ardından British Council’in aynı konuda MEB’le herhangi bir işbirliği olmamıştır. Yapılan çalışmaların takibi, etkisinin izlenmesi gibi daha ileri adımlar söz konusu değildir. Projelerle sürdürülebilir sonuçlara ulaşılmış olmakla birlikte, sürdürülebilir bir işbirliği zemini sağlanamamıştır.

<sup>56</sup> Uluslararası İlham Projesi - Proje özeti: <http://tegm.meb.gov.tr/www/uluslararasi-ilham-projesi/icerik/43>

Proje tanıtım videosu: <http://www.eba.gov.tr/video/izle/394279889f7c9898145afb8dca464ccb6817a81ed6002>

<sup>57</sup> Çık Dışarı Oynayalım proje tanıtım sayfası: <http://www.aktifyasam.org.tr/projeler/cik-disariya-oyunaylim-projesi>  
<http://www.eba.gov.tr>

<sup>58</sup> <http://www.eba.gov.tr>

<sup>59</sup> <http://ipaworld.org/>

<sup>60</sup> <http://ipaworld.org/conferences/about-2/>





Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- MEB, proje seçerken kurumun temel amaçlarına uyumluluk, uygulanabilirlik, sürdürülebilirlik, politik dönüşüm sağlama potansiyeli gibi unsurları dikkate almaktadır. İşbirliği yapılacak STÖ’lerin seçiminde ise örgütün uzmanlık alanı ve düzeyi belirleyicidir. STÖ’lerin kendilerini doğru ifade etmeleri, sadece sorun ve eleştiriyi değil, çözüm önerileri ile gelmeleri önemli görülmektedir. Aksi halde işbirlikleri işlevsiz kalabilmektedir.
- Bu vakada ele alınan işbirliği örnekleri yetkin sivil toplum örgütleri ile kamu arasında geliştiği için, karşılıklı olarak iletişim kanallarının ve araçlarının etkili olarak kullanıldığı varsayılabilir.
- İşbirliği süreci bir proje üzerine oturduğundan, bütçe, personel ve zamanlama açısından ciddi bir zorluk yaşanmamıştır.
- MEB’de ilgili Müsteşar Yardımcısı’nın sivil toplum katılımı konusuna önem veren bir kişi olmasının süreci olumlu etkilediğinin altı çizilmiştir. Bu, diğer taraftan, sivil toplum katılımını kurumsal kültürün bir parçası haline gelmesinden çok kişisel yaklaşım ve inisiyatiflerle mümkün olduğuna işaret eden bir gösterge olarak da yorumlanabilir.

### 2.2.6. Mardin Acil Koordinasyon İl Kurulu

#### Görüşme listesi

İl	Kişi	Kurum	Görev	İletişim
Mardin	Tülay Elçioğlu	KAMER Vakfı Mardin Şubesi	Şube Başkanı	535 388 12 00
Mardin	Mahmut Batur	Artuklu ASP İlçe Müdürlüğü	İlçe Müdürü	542 237 75 84

#### Arka Plan

**Acil Koordinasyon İl Kurulu**, Mardin’de acil güvenlik, sağlık, barınma, vb. ihtiyacı olan şiddet mağduru kadınların ihtiyaçlarının ivedilikle karşılanması için il ve ilçelerde Valilik, Kaymakamlıklar, İl/İlçe Emniyet Müdürlükleri, İl/İlçe Jandarma Komutanlıkları, Aile ve Sosyal Politikalar İl/İlçe Müdürlükleri, hastane başhekimlikleri, Millî Eğitim İl/İlçe Müdürlükleri, vb toplam 49 kuruluşun hızlı koordinasyonunu sağlayan bir iletişim ve müdahale mekanizmasıdır. Kurulun koordinasyonunu **Kamer Vakfı Mardin Şubesi** yürütmektedir.

Mekanizma basitçe bir telefon zinciri üzerinden çalışmaktadır. Kurumlardan veya bireylerden gelen acil durum çağrıları üzerine, kurum amirleri telefon zinciri ile ilgili birimleri hızla harekete geçirmekte ve böylece bürokrasi engeline takılmadan acil durumlara müdahale edilebilmektedir.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Kurul, 2013 yılında Acil Koordinasyon Ekibi adıyla kurulmuştur. Kuruluşunda, Kadın Dostu Kentler Programı’ndan<sup>61</sup> alınan destek etkili olmuştur. 2005-2006 döneminde gönüllülük esasına dayalı bir mekanizma oluşturulmaya çalışılmış, ancak yürütülemediği. Mevcut mekanizma Valilik ve Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü’nden alınan resmi olurlara dayanarak yürütülmektedir.

Kurul normal şartlarda üç ayda bir toplanırken, son dönemdeki güvenlik sorunları nedeniyle Mart 2015’ten bu yana toplanamamıştır. Ancak Kurul, işleyişini sürdürmek için mutlaka toplanmaya ihtiyaç duymamakta, ihtiyaç anında Kurul üyelerinden gerekli tüm destek alınabilmektedir.

Mekanizma üzerinden verilen desteklerin boyutuna ilişkin net bir veri yoktur, çünkü düzenli raporlama yapılmamaktadır. KAMER; ASP İl Müdürlüğü ve İl Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılmış münferit raporlar olmakla birlikte, raporlama süreklilik arz etmemektedir.

### Kriterler temelinde tespitler

- Acil Koordinasyon İl Kurulu’nun temel dayanağını 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi oluşturmaktadır.<sup>62</sup> Yukarıda da belirtildiği gibi, ayrıca yerel düzeyde Valilik ve İl Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü’nün resmi yazı ve olurları Kurul’un işleyişini mümkün kılmaktadır. Bir diğer dayanak, Büyükşehir Belediyesi ve Valiliğin 2012 yılında imzaladıkları Kadın Dostu Kent Taahhütnamesi<sup>63</sup> ve bu kapsamda il için oluşturulmuş olan Yerel Eşitlik Stratejik Planı’dır<sup>64</sup>. Plan, ildeki çok sayıda kamu kurumunun, yerel yönetimin, üniversite ve sivil toplum örgütlerinin bir araya geldiği İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu’nca 2014 yılında onaylanmıştır. Kadına yönelik şiddetle mücadele için bir acil müdahale yapısı kurulması, planda yer alan faaliyetlerden birisidir.
- Kurul’da koordinatör görevi gören KAMER Mardin Şubesi dışındaki üyeler kamu kurumlarıdır. Töre Cinayetlerini Önleme ve Kadın Potansiyelini Değerlendirme Derneği (TÖRKAD) gibi bazı sivil toplum örgütleri de Kurul’da yer almamakla birlikte mekanizmaya destek sağlamaktadır.
- İsmi Kurul olarak anılmakla birlikte, klasik bir kurul yapısından çok, uygulamaya odaklı bir görev gücü yapısındadır. Çalışma usul ve esaslarına ilişkin biri belge bile bulunmamaktadır. Buradan da görülmektedir ki bu yapı bürokratik değil, pratik bir yapı söz konusudur.
- Kurul’un temel iletişim aracı telefondur. Esasen mekanizmanın da telefon üzerine kurulu olması, mağdur kadınlar açısından da avantaj sağlamakta, kolayca ulaşılabilmelerine imkan vermektedir.

<sup>61</sup> <http://www.kadindostukentler.com/>

<sup>62</sup> Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler; Başbakanlık Genelgesi No:2006/17. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm>

<sup>63</sup> <http://www.kadindostukentler.com/kdk-taahhutname.php>

<sup>64</sup> <http://www.kadindostukentler.com/content/docs/yesp-mardin.zip>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- Önemli bir eksiklik, düzenli raporlama yapılmamasıdır. Bu nedenle sağlıklı bir izleme ve değerlendirme yapmak da mümkün olmayacak, mekanizmanın başarısı ve etkisi paylaşılamayacak ve bir savunuculuk aracı olarak kullanılamayacaktır.
- Kurul’un çalışmaları için herhangi bir bütçe tahsis edilmemiştir. Kurul çalışmalarında ihtiyaç duyulduğunda Valilik tarafından araç sağlanmaktadır. Kurul’un sürekli bir personeli veya sekreteryası bulunmamakta, ana koordinasyon sorumluluğu KAMER Vakfı Mardin Şubesi tarafından üstlenilmektedir.
- Sivil toplumlun katılımı ve işbirliği konusunda kamu kurumlarına yönelik sağlanan bir eğitim veya kapasite geliştirme çalışması söz konusu değildir. İlgili Vali Yardımcısı dönem dönem ildeki kadın örgütleriyle bir araya gelmekte, sorun ve ihtiyaçları dinlemektedir. Bu toplantıların düzenli hale getirilmesi konusunda Valilik tarafında bir istek söz konusudur.

### 2.2.7. Otizm Eylem Planı hazırlık ve uygulama süreci

#### Görüşme listesi

İl	Kişi	Kurum	Görev	İletişim
İstanbul	Şua Eriç	Otizm Dernekleri Federasyonu	YK başkanı	216 428 01 00 542 413 45 93 suaeric@yahoo.com
İstanbul	Arzu Gökçe	Otizm Dernekleri Federasyonu	YK üyesi	216 428 01 00 532 261 10 92 arzu.gokce@odfed.org
İstanbul	Candan Var	Otizm Dernekleri Federasyonu	YK üyesi	216 428 01 00 536 638 95 10 candanv@yahoo.com
İzmir	Ergin Güngör	Otistik Çocukları Koruma ve Yönlendirme Derneği (ODER)	YK üyesi	532 294 41 00 232 484 00 57 232 441 86 16 oderweb@otizm.org ergungungor35@gmail.com egungor@otizm.org

#### Arka Plan

**Otizm Spektrum Bozukluğu Eylem Planı**, otizm alanındaki sivil toplum örgütleri tarafından bu isimle anılmakla birlikte, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) tarafından *plan taslağı* olarak adlandırılmaktadır. Bunun arkasında ise görece tartışmalı bir süreç yatmaktadır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

Otizm alanında aktif 24 sivil toplum örgütünün 2006 yılında bir araya gelmesiyle **Otizm Platformu** oluşturulmuştur. Platform, o dönemde Sivil Toplum Geliştirme Merkezi’nin de desteklerinden faydalanarak bir dizi toplantı ile bir araya gelmiş ve bugün eylem planı olarak anılan metnin taslağını oluşturmuştur. Bunu takiben ASPB bir çalıştay düzenleyerek taslağın kamu tarafında da tartışılmasını sağlamış ve taslak nihai hale getirilerek ASPB, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından imzalanmıştır. Bu haliyle plan 2 Nisan 2013 tarihinde duyurulmuş, hemen ardından, o zaman Başbakan olan Cumhurbaşkanı Erdoğan plana gerekli desteği vereceklerini açıklamıştır.

Ancak planın uygulanması için halen somut bir adım atılmamıştır. Üstelik kamu tarafı planı *taslak* olarak anmaktadır. 2014-2015 döneminde üst üste gelen seçimler nedeniyle planın uygulanmasına odaklanmak için yeterli fırsat yaratılamamış ve planda yer alan 65 maddeden sadece bir tanesi olan **Otizm Spektrum Bozukluğu**<sup>65</sup> başlıklı kitap ASBP tarafından yayımlanmıştır. Ancak kitabın hazırlık sürecinde sivil toplum katılımı sağlanmamıştır.

Planın hazırlık sürecinde Otizm Platformu içinden 10 sivil toplum örgütü **Otizm Dernekleri Federasyonu**’nu kurmuş ve bu tüzel kişilik yapısıyla sürece dahil olmuşlardır. Federasyon bugün 14 üyeli bir yapı halindedir.

Bu vakayı dikkate getiren, planın hazırlık aşamasında ortaya konulan etkin sivil toplum – kamu işbirliğinin, plan duyurulduktan ve uygulama aşamasına geçildikten itibaren neredeyse tamamen ortadan kalkması olmuştur. Ayrıca sivil toplum tarafıyla kamu tarafının planı farklı statülerde (*plan ve plan taslağı*) anıyor olmaları dikkat çekicidir.<sup>66</sup>

Diğer yandan konunun kamu tarafındaki birincil muhatabı olan ASPB’nin 2014 Faaliyet Planı’nda, *Otizm Spektrum Bozukluğu Ulusal Eylem Planı Taslağı Kapsamında Gerçekleştirilen “Farkındalık ve Bilgilendirme Seminerleri” Projesi* başlığı altında Eylül-Aralık 2014 döneminde 11 ilde seminerler verildiği ifade edilmektedir.

### Kriterler temelinde tespitler

- Planın hazırlık aşamasında işbirliğine ilişkin herhangi yazılı bir taahhüt (protokol, vb.) söz konusu değildir. Plan çalışmaları kurum ve kuruluşların karşılıklı sorumluluk alanları çerçevesinde ilerlemiştir.
- Taslak üzerinde çalışma aşamasında ASBP tarafında Yaşlı ve Engelli Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim Rehabilitasyon ve Sosyal Hayata Katılım Dairesi Başkanlığı’nın koordinasyonu yürüttüğü ve Bakanlık tarafındaki irtibat noktası olarak işlev görmüştür.

<sup>65</sup> *Otizm Spektrum Bozukluğu*. ASPB Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

<http://www.eyh.gov.tr/data/546cb698369dc54fc0b7412c/e02cd82173d8c15a05ced4b508564a4c.pdf>

<sup>66</sup> Sürecin ASPB tarafını da dinlemek için ilgili birim olan Yaşlı ve Engelli Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim Rehabilitasyon ve Sosyal Hayata Katılım Dairesi Başkanlığı’ndan randevu alınmaya çalışılmış, ancak telefon ve e-posta ile yapılan taleplere geri dönüş olmamıştır.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- ASPB’nin çabalarına rağmen, eylem planı taslağı üzerinde yapılan çalışma ve toplantılara ilgili diğer kamu kurumlarının bir kısmının gerekli yetki düzeyinde temsil edilmediği ifade edilmiştir. Diğer yandan ASPB Bakanının son dönemde birkaç kez değişmiş olmasının da sürecin ilerleyişini olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, art arda gelen seçimler süreci etkileyen diğer bir unsurdur.

### 2.2.8. Trabzon’da Kadın Dostu Kent uygulamaları

#### Görüşme listesi

İl	Kişi	Kurum	Görev	İletişim
Trabzon	Sinem Mısırlıoğlu	KDK Programı	(Eski) Koordinatör	532 568 10 10
Trabzon	Işıl Demir Güner	Ortahisar Belediyesi Kent Konseyi Kadın Meclisi	Üye	462 321 26 67 gunerhukukburosusu@hotmail.com
Trabzon	Nurper Gürdal	Trabzon Yaşam Kadın Merkezi Derneği	YK üyesi	542 417 91 19 nurpergurdal@gmail.com
Trabzon	Esengül Kibar	Trabzon Valiliği	Eşitlik Birimi Sorumlusu	505 354 89 61 sosyologegs@gmail.com
Trabzon	Eda Akyaz	Trabzon Ortahisar Belediyesi	Eşitlik Birimi Sorumlusu	553 025 61 10 edaela78@hotmail.com

#### Arka Plan

**Kadın Dostu Kentler Birleşmiş Milletler Ortak Programı (KDK)**, ilk aşaması 2006-2010, ikinci aşaması 2011-2015 döneminde UNFPA (Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu) ve UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) tarafından yürütölmüş olan İsveç Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (SIDA) destekli bir programdır.<sup>67</sup>

Program kapsamına 12 pilot ilde Yerel Eşitlik Mekanizmaları kurulmuş ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik **Yerel Eşitlik Stratejik Planları (YESP)** katılımcı bir şekilde üretilmiştir. Yerel Eşitlik Mekanizması, genelde KDK süreçlerinin özelde YESP’in yönetilmesi ve izlenmesi için oluşturulmuş bir yapıdır ve üç temel bileşenden oluşur:

- İldeki kamu kurumlarının, yerel yönetimlerin, akademi özel sektör ve sivil toplum temsilcilerinin yer aldığı **İl Kadın Hakları Koordinasyon Kurulu (İKHKK)**
- Belediye Meclisleri bünyesinde oluşturulan **Kadın Erkek Eşitliği Komisyonları (KEEK)**

<sup>67</sup> <http://www.kadindostukentler.com/proje.php>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi

- İKHKK içindeki tüm kamu ve yerel yönetim aktörlerinin bünyesinde oluşturulan **Eşitlik Birimleri ve Kurumsal Eşitlik Sorumluları**

İKHKK sivil toplum örgütlerinin yer aldığı bileşendir. Üyelerin bir kısmı (daha çok kamu ve yerel yönetim) daimidir. Bununla birlikte Kent Konseyi Kadın Meclisi ile toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları alanında faaliyet gösteren hak temelli sivil toplum kuruluşları, üyelik yönünde karar almaları halinde daimi üye olarak kabul edilmektedir.

İKHKK altı ayda bir toplanmakta ve sekretaryası Valilik bünyesinde kurulmuş olan Eşitlik Birimi tarafından yürütülmektedir.

YEM’in yapısı ve işleyişine ilişkin ayrıntılar, YESP içinde verilmiştir.<sup>68</sup>

YESP’in içinde yer alan eylem planı (**Yerel Eşitlik Eylem Planı – YEEP**), altı müdahale alanında hedef ve faaliyetler içermektedir. Trabzon’daki sivil toplum örgütleri de diğer ilgili paydaşlarla birlikte planda sorumlu veya destekçi kuruluş olarak yer almaktadırlar. İKHKK üyeleri ayrıca, YEEP’in müdahale alanlarına göre oluşturulmuş altı çalışma grubu çerçevesinde plan faaliyetlerine ve İKHKK’da alınan kararlara yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Trabzon’da Büyükşehir Belediyesi son düzenlemeyle birlikte kurulmuştur. Bu nedenle YEM süreçlerine 2006’dan bu yana dahil olan, merkezdeki Ortahisar Belediyesi’dir. Belediye Meclisi bünyesinde bir KEEK oluşturulmuştur ve etkin biçimde çalışmaktadır. Üç ayda bir toplanmaktadır ve sekretaryası Belediye bünyesinde kurulmuş olan Eşitlik Birimi tarafından yürütülmektedir.

### Kriterler temelinde tespitler

- KDK kapsamında Trabzon’da oluşturulan YEM’in birkaç dayanağı bulunmaktadır.
  - o 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi: “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler”<sup>69</sup>
  - o 2010/14 sayılı Başbakanlık Genelgesi: “Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması”<sup>70</sup>
  - o 2006/67 sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi: “Kadın ve Kız Çocuklarının Hakları”
  - o 2010/10 sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi: “Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Hakları”
  - o Kadın Dostu Kent Taahhütnamesi<sup>71</sup>
  - o İKHKK tarafından onaylanarak yürürlüğe konan Trabzon YESP

<sup>68</sup> <http://www.kadindostukentler.com/proje-yeep.php>

<sup>69</sup> <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm>

<sup>70</sup> <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/05/20100525-12.htm>

<sup>71</sup> <http://www.kadindostukentler.com/kdk-taahhutname.php>



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

- İKHKK’nın sekretaryasını yürüten Valilik Eşitlik Birimi’nin, STÖ’lerin katılımı konusunda oldukça titiz davrandığı anlaşılmaktadır. Trabzon’da bulunan 28 kadın örgütü, bir e-posta grubu üzerinden haberleşmektedir. Birim, YEESP’i paylaşarak STÖ’lere hangi faaliyetlerde yer almak istediklerini sormakta ve ilgili çalışma grubuna katılmalarını sağlamaktadır. BU STÖ’lerden 10 tanesi toplantılara düzenli olarak katılmakta, 5-6 tanesi ise oldukça aktif çalışmaktadır.
- İKHKK’ya üyelikle ilgili kısıtlayıcı bir düzenleme bulunmadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte, YESP içinde üyelikle ilgili bir prosedür de tanımlıdır.
- Kurul yılda iki kez toplanmaktadır. Yılın ilk toplantısında o yıla ait faaliyet planı onaylanmakta, ikinci toplantı ise izleme ve değerlendirme için kullanılmaktadır. Toplantılar için kabaca bir takvim olmakla birlikte, yıl içindeki gelişmelere göre revizyonlar olabilmektedir. Ancak son yapılan toplantı Ağustos ayına rastlamış ve katılım düzeyi olumsuz etkilenmiştir.
- Valilik Eşitlik Birimi, iletişimde e-postaya ek olarak telefonu da kullanmaktadır. E-posta ile yapılan toplantı bildirimlerinin ardından İHKK üyesi kadın örgütlerine telefonla ulaşılmaktadır. Ek olarak ilgili engelli örgütleri ve meslek örgütleri de davet edilebilmektedir. Örn. engelli alanında yapılacak bir çalışma söz konusu olduğunda tüm engelli örgütleri davet edilmektedir.
- Toplantı çağrıları iki hafta önceden yapılıyor. Gündem oluşturulurken çalışma gruplarından gelen konu başlıkları üzerinden taslak oluşturulmakta, bir hafta önceden katılımcılarla paylaşılarak eklemeler yapılabilmektedir.
- Kurumlardaki ilgili eşitlik birimleri, toplantılar hakkında ilgili birim amirlerini en az 10 gün önceden bilgilendirmektedir. Kurul toplantılarında, YESP’te yer almayan, STÖ’lerin veya diğer kurum ve kuruluş temsilcilerinin önerisiyle farklı başlıklar görüşülebilmektedir.
- İKHKK’da kararlar oybirliği ile alınmaktadır. Çalışma grupları ise kendi çalışma biçimlerine karar vermektedirler.
- İKHKK’da konuşulan konular ve alınan kararlar tutanak altına alınmakta ve görüş için katılımcılarla paylaşılmaktadır. Görüş vermek için yaklaşık bir hafta süre tanınmaktadır. Tutanaklara tek tek ifade edilen tüm görüşler yansıtılmamaktadır. Kararlara şerh koymak gibi bir uygulama söz konusu değildir.
- Valilik Eşitlik Birimi sorumlusu esasen ASP İl Müdürlüğü’nde görevli olup, sekretarya işlerini ekstra olarak yürütmektedir. Birimin bir bütçesi bulunmamaktadır. İl Özel İdaresi kapanmadan önce buradan bütçe ayırmak mümkün olurken, şu an Belediye’ye ve Belediyeler Birliği’ne başvurmak durumunda kalmaktadır.
- Sivil toplumun katılımına ilişkin kurum kültürünün giderek güçlendiği düşünülmektedir. Milli Eğitim, ASP, sağlık İl Müdürlüğü gibi birimlerde ciddi değişimler gözlenmektedir. Büyükşehir Belediyesi stratejik planlama sürecinde kadın örgütlerine özel ayrı bir toplantı yapmış, kadın hakları konusunda üzerinde çalışılmakta olan rehber kitabın hazırlık sürecine kadın örgütlerini dahil etmektedir. Ancak burada üst yönetimin kişisel yaklaşımının da belirleyici olduğu ifade edilmektedir.



Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

### **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

- Diğer yandan Ortahisar Belediyesi de stratejik planlama sürecini STÖ’lerle işbirliği içinde sürdürmektedir. Belediye Meclisi’nin Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu (KEEK), üç ayda bir ildeki tüm kadın örgütlerini ve ilgili kamu kurumlarının katılımıyla toplanmaktadır. Taslak gündem bir hafta önceden paylaşılmakta ve katkılar alınmaktadır.
- KEEK yılda iki kez “kentsel hizmetler” konulu geniş katılımlı toplantılar düzenlemektedir.
- STÖ’lerden kurulu “Kadın Meclis İzleme Grubu” Belediye Meclisi’nin çalışmalarını izlemekte ve geliştirdikleri önerileri Meclis’e sunmaktadır.
- Belediye’de Eşitlik Birimi sorumlusu tam zamanlı olarak çalışmaktadır ve Birim’in kendisine ait bir bütçesi vardır.

### **3. Sonuç ve değerlendirmeler**

Hem masa başı hem de saha çalışmalarından elde edilen çıktılar, Türkiye’de sivil toplum alanına dair önceki çalışmalarda yapılan pek çok tespiti teyit eder niteliktedir.

- Sivil toplum – kamu işbirlikleri, çok sayıda çalışmayı tek başına olabileceğinden daha ileriye taşıyabilecek güçlü bir sinerji potansiyeline sahiptir:
  - o Milli Eğitim Bakanlığı’nın Aktif Yaşam Derneği ve British Council ile ayrı ayrı yürüttüğü projelerin birlikte ortaya çıkardıkları sonuç heyecan verici olmuştur.
  - o Çorum Belediyesi’nin basit araçlar kullanarak yürüttüğü etkili iletişim ve yarattığı katılım zemini, hem hizmet kalitesini hem de vatandaş memnuniyetini çok kısa sürede yükseltmeyi sağlamıştır.
  - o Mardin’de Acil Koordinasyon İl Kurulu, bürokrasiyi azaltan bir işbirliği ile şiddete maruz kalan kadınların acil ihtiyaçlarına kısa zamanda yanıt verebilen bir sistem oluşturmuştur.
  - o Trabzon’daki Kadın Dostu Kent uygulamaları, farklı paydaşları bir araya getiren etkili bir katılım yapısı kurmuştur ve ildeki diğer kamu ve yerel yönetim aktörlerine yol göstermektedir.
- Ancak hem bu örneklerde hem de diğerlerinde, kurumsallaşmış bir işbirliği yapısından söz etmek zordur. Başarılı örneklerde, üst düzey yönetimin konuya gösterdiği güçlü ilgi ve desteğinin varlığı kilit önemdedir. Dolayısıyla süreçler kişilerin iradesine bağlı olarak gelişmektedir.
- Sivil toplumun anlamlı katılımını güvence altına alan düzenlemeler son derece sınırlıdır. Özellikle kararlara katılıma ilişkin düzenlemelerde, katılımın önünü açmaktan çok kontrol altında tutmak gibi bir eğilim olduğu görülmektedir. Kurul üyeliklerinde sivil toplum temsilcilerinin seçimini idarenin keyfiyetine bırakan düzenlemeler (örn. ASP’nin Ana Hizmet Birimleri Danışma Kurulu veya AB Uyum Danışma ve Yönlendirme Kurulları) çoğunluktadır.





Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

## **Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum-Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi**

- Kamunun keyfiyeti bir araç olarak kullandığı örnekler de söz konusudur. İçişleri Bakanlığı’nın hibe programını düzenleyen yönergede, oluşturulmuş olan başvuru değerlendirme mekanizmasını tamamen boşa çıkartabilecek maddeler yer almaktadır. Bu durum, şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından ciddi boşluklar yaratmaktadır.
- İşbirliğinde tercih edilen STÖ profilinin daha çok teknik uzmanlığa sahip örgütleri kapsadığı ortaya çıkmaktadır. UDYK’lara davet edilmiş / kabul edilmiş örgütlerin hemen tamamı, proje geliştirme ve yürütme becerisine sahip örgütlerden oluşmaktadır. MEB, işbirliğinde uzman örgütleri tercih ettiğini ifade etmiştir.
- Yine kamuda işbirliğinde tüzel kişiliği olan STÖ’ler arama eğilimi, potansiyel işbirliği zeminlerini daraltabilmekte veya ortadan kaldırmaktadır. Otizm Spektrum Bozukluğu Ulusal Eylem Planı sürecinde Otizm Platformu’nun federasyona dönüşerek tüzel kişilik sahibi olmayı tercih etmesinin bir nedeni, Bakanlığı tercihinin bu yönde olması şeklinde ifade edilmiştir. Halbuki tüzel kişiliği olmayan örgütlenmeler sivil alanda giderek hem sayı hem de nitelik olarak güçlenmekte ve etkin işbirliği adayları haline gelmektedir.
- İşbirliği süreç ve mekanizmalarını çalıştıracak yeterli kaynağın tahsisi kritik öneme sahiptir. UDYK’ların etkin çalışmamasının bir nedeni, AB Ofislerinin kendi sürdürülebilirliklerini sağlamak için sürekli proje arayışında olmasıdır. Trabzon’da KDK mekanizmasını işleyişi İl Özel İdaresi’nin kapanmasından olumsuz etkilenmiştir ve Eşitlik Birimi temsilcileri çalışmaların aksamaması için kendi ceplerinden harcar hale gelmişlerdir. Uygun mali ve insan kaynağı, sağlıklı işbirliği mekanizmaları için gereklidir.